

Müminlerin Emiri Hz. Ali'nin Siyasi Düşüncesinde Hakikat ve Maslahatın Yeri

Mehdi Pişvai

İÇİNDEKİLER

Siyasi Ahlak ya da Siyasette Ahlakın Yeri.....	2
Siyasi Makyavelist ekol.....	2
Hedef her türlü aracı meşru kılmaktadır.....	2
Siyasette ahlak ve fazilet taraftarlarının ekolu.....	4
İlahi önderlerin siyasi metodu.....	4
İslam Peygamberinin metodundan bir örnek.....	5
Ali (<i>Allah'ın selamı üzerine olsun</i>) ve Maslahatçılık Siyaseti	7
Hz. Ali'nin (<i>Allah'ın selamı üzerine olsun</i>) altı kişilik Şura Hakkındaki Tutumu.....	7
Bedir Savaşı	13
Emir'el Müminin'in, Peygamber döneminde Makamı	32
Son söz.....	46

Siyasi Ahlak ya da Siyasette Ahlakın Yeri

Çok eskiden beri siyasette ahlak ve insani değerlerin yerinin olup olmadığı konusu tartışıl-gelmiştir. Başka bir tabirle idarecilik ve yöneticilikte ahlaki ilkelere riayet etmek gerekli midir, yoksa ahlak sokak ve pazardaki sıradan insanlar için mi gereklidir ve siyaset sahnesinde yö-neticileri ahlaki ilkelere riayete zorlayan bir gerekçe söz konusu değil midir?

Bu konuda iki temel ekol ve görüş söz konudur:

- 1- Makyavelist ekol
- 2- Ahlak ve fazilet taraftarı siyasetçiler ekolü

Makyavelizm taraftarları şöyle demektedirler: “Siyaset adamları için önemli olan tek şey kudret ve güçtür; şeref ve fazilet değil.”

İkinci ekol taraftarları ise yöneticilerin ahlak, şeref ve fazilet ehli olması gerektiğini savun-maktadırlar. Şimdi de sırasıyla bu iki ekol hakkında bir takım açıklamalar vermeye çalışaca-ğız:

Siyasi Makyavelist ekol

Siyasi ekoller tarihinde Makyavelizm’in siyaset sahnesinden ahlaki değerleri tümüyle kal-dırmayı amaçlayan bir ekol olduğunu ifade etmektedirler. Bu ekolü İtalyan siyasi filozofu, tarihçisi ve siyaset adamı olan Nikolodi Bernado Makyaveli adında birisi 16. yüzyılda tesis etmiştir. Ona göre yönetici insan sadece ülke ve devletin mimarı değil; ahlak, din, iktisat ve her şeyin mimarı durumundadır. Yönetici insan güce ulaşmak, kudretini artırmak ve korumak için zor, hile, aldatmaca, zulüm, cinayet ve benzeri bir çok kötülöklere de bulaşabilir. Güce ulaşmak ve gücünü korumak için yönetici insana hiç bir şey yasak değildir. Sadece büyük bir ustalık, zekilik ve kurnazlık gerektiği yerde bunu büyük bir gizlilik içinde yerine getirmeli ve beklediği sonuçları böylece elde etmeye çalışmalıdır.

Makyaveli Şöyle diyor: “Ahlak, din ve diğer toplumsal düşünceler tümüyle yöneticinin güce ulaşması için bir vasıta konumundadır. Bunların siyaset, hükümet idaresi ve yöneticilikte hiç bir etkinliği olmamalıdır.”¹

Hedef her türlü aracı meşru kılmaktadır

Daha sonra gelen Marksistler de hiç çekinmeden hedefe ulaşmak için her türlü araçtan is-tifade edilebileceğini ve mücadelelerinde bu metottan bir ilke olarak faydalanılabileceğini ifade ettiler.

Lenin ve diğer muhaliflerin Çar Rusyası ile mücadele ettiği ve Bolşevik partisinin faaliyet-lerini yürütmek için daha fazla paraya ihtiyaç duyduğu 20. asrın ilk on yılında Lenin partinin gittikçe artan ihtiyaçlarını karşılamak ve silah almak için her türlü araçtan istifade edilebile-ceğini açıkça dile getirdi. Dolayısıyla silahlı soygun, banka soygunları ve benzeri bir çok hır-

¹ Dr. Pazargat, Bahauddin, Tarih-i Felsefe-i Siyasi, Tahran, Zuvar kitabevi, 4. Baskı, 1359 (Şemsi), c. 2, s. 433

sızlıklar partiye bağlı silahlı grupların sıradan, normal işlerinden sayılmaktaydı. Parti bu hırsızlık ve soygunları, “müsadere” (el koyma) olarak adlandırıyordu. Lenin bu tür davranışlara karşı çıkanların ahlaki tavsiyelerine asla önem vermiyor ve temsilcilerine bu işi sürdürmelerini emrediyordu. Lenin Bolşevikler teşkilatının sorumlularından birine açık bir şekilde şöyle demiştir: “*Biz devrimimizi ahlaka feda edemeyiz. Ama ahlaki devrimimize rahat bir şekilde feda edebiliriz.*”¹

Lenin Bolşevik devrimin ardından, kızıl birliklerin şiddetine ve yargısız infazlara karşı çıkan muhaliflerine açık bir şekilde şöyle demişti: “*O halde devrim nedir? Eğer biz düşmanlarımızı bile kurşuna dizemeyeceksek, o halde neden devrim yaptık? Ahlaki öğütler ve devrim asla bir arada düşünülemez.*”²

Şimdi de çalışmalarında Marksist metotlarından istifade eden solcu gruplar hedeflerine ulaşmak ve ilerlemek için her türlü uygunsuz işlerden sakınmamaktadırlar. Nitekim İslami İran’da da son zamanlarda bazı solcu gruplar bir çok günahsız insanı katletmiş, kalabalık yerleri ve hatta mukaddes mekanları bombalatmış; halk arasında büyük bir korku yaratmış, dehşet dolu sahneler vücuda getirmiş ve her türlü cinayetten el çekmemişlerdir.

Siyaset sahnesinde Bukalemun sıfatlılık

Çağımızda dünya yöneticileri arasında ahlaki değerleri ayaklar altına alma haleti yaygınlık kazanmıştır. Bu özellik doğu veya batı önderlerine özgü bir özellik de değildir. Bugün siyaset kültüründe bukalemun sıfatlılık diye bir kavram ortaya çıkmış olup her türlü desiseyi, istenmeyen siyasi hareketlerle bile geçici birlikteliği ve maslahat esasınca değişmeyi ifade etmektedir.

Pakistan eski cumhurbaşkanı Zülfikar Ali Butto iktidarda olduğu bir dönemde yaptığı röportajların birinde şöyle demiştir: “Siyaset otomatik olmalıdır, yani siyasetçi bir insan bir harekete sahip içinde bulunmalıdır. Sağa sola yalpalanmalıdır. Siyasetçi bir insan bu hareketinde bir çok çelişkiler ve tereddütler yaratmalıdır, sürekli değişkenlik içinde olmalıdır ve bu değişkenlikleriyle durumu idare etmeye çalışmalıdır. Her tarafa saldırmalı, sürekli zayıf noktalar bulmaya çalışmalı ve o zayıf noktalardan sızmaya çalışmalıdır. İdeal kavramları peşinde koşuşturup durana eyvahlar olsun! Yumruğunu açıp şeffaf olmak için didinene eyvahlar olsun, herhangi bir hususta ayak diretene yazıklar olsun. Kendi etrafında dönerek rakibinin sırtını yere getirmeyene yazıklar olsun. Sebatsızlık değişkenlik ve bukalemun sıfatlı olmak uyanık bir siyasetçinin ve zeki insanların en önemli ilk özelliğidir.”³

İnek Siyaseti!

Bugün artık Makyavelizm her ne kadar başkalarının haklarının yok olmasına neden olsa da doğu ve batı siyasetçinin sloganı haline gelmiştir. Dönemin Almanya başbakanı Helmut Kohl bundan kırk yıl önce yaptığı bir röportajında asrımızdaki siyaset ve siyasetçiliği çok açık bir dille tanıtmaya çalışmış ve bunun “inek siyaseti” olduğunu beyan etmişti.

Helmut Kohl 1946 yılında çoban yardımcısı olarak bir yılını geçirdiği Almanya’nın güneyindeki bir çiftliği ziyaret ederken şöyle demişti: “Burada bir inek vardı, diğer ineklere yiyecek verilince bu inek bütün bu yiyecekleri kendi önüne topluyor ve tümünü kendisi yiyordu. Bu sebeple yanındaki ineklerin yiyecek bir şeyleri kalmıyordu, işte bu ineğin hareketi aslında tümüyle bugünkü anlamıyla siyasi bir hareketti.”⁴

¹ David Shub, *Lenin Bedun-i Nikab, Muhammed Bamdad’ın tercümesi* s. 65.

² a. g. e s. 175

³ Falami, *Raveryana, Musahabe ba tarih, Piruz Meliki’nin tercümesi*, s. 238

⁴ *Keyhan gazetesi H. Şemsi* 3. 1374 tarihli, 15529 sayısı

Kudret tiyatrosuna giriş bileti

Makyavelist siyasi ekol taraftarları seçim esnasında ve bir güce ulaşma yolunda atılan tüm yalanları ve verilen boş vaatleri caiz görmektedir. Onlar güce ulaşıktan sonra halka verdikleri sözü tutma hususunda hiç bir sorumluluk taşımamaktadırlar. Meşhur Fransız siyasetçisi Taliran şöyle demektedir: “Kendi siyasi hayatımda tam on dört defa yemin içtim, ama uygulama döneminde bunlardan hiç birini hatırlamadım. Bu yeminler ve sözler, aslında tiyatro salonuna giriş için gösterilen biletleri andırmaktadır. Dolayısıyla bu bilet ile tiyatro sahnesinde sergilenen gösteri arasında hiç bir ilişki yoktur.”¹

Oscar Waylet adındaki başka bir Makyavelist siyasetçi ise siyaset tanımını şöyle yapmaktadır: “Siyaset ne ilim istemektedir ve ne de kabiliyet. Siyasi bir şahsiyet ile küstah ve utanmaz bir yüz yeterlidir.”²

Siyasette ahlak ve fazilet taraftarlarının ekolu

Bu ekolun taraftarları da birinci grubun tam karşısında yer almakta olup, siyasetçi ve yöneticilerin ülke yönetiminde ahlak ve fazilet sahibi olması gerektiğini savunmaktadır. Bu ekolun en eski filozoflarında Zenon³ bu konuda şöyle demektedir: “İnsanın nefsi içeri girilmez sağlam kaleleri andırmalı ve ruhu her türlü kirliliklerden uzak bulunmalıdır. Epiket, Mark Orel⁴ ve Konfüçyüs da siyasette ahlak ve fazilet ekolunun en büyük önderleri idiler.

Asrımızda da bu ekolun en seçkin liderlerinden biri Mahatma Gandhi'dir. Gandhi'nin siyaset temelleri ahlaki disiplin üzere kuruluydu. Gandhi bu konuda şöyle demektedir: “Bizim hareketimiz nefis tezkiyesine dayalı bir harekettir. Ama maalesef bazıları ahlakın siyasetle bir ilgisinin olmadığını söylemektedir. Oysa nefis temizliği insanlığa hizmetin ilk adımıdır. Gerçek hizmet bundan başka bir şey değildir.”

Gandhi'nin seçkin öğrencisi Cevahir Leal Nehru da bu konuda şöyle demektedir: “Gandhi, siyaseti ruhanileştirerek bunca zaferlere ulaşabilmiş bir insandır.”

Hakeza başka bir yerde ise bizzat şöyle demektedir: “Gerçek güç evrensel ve maddi bir güç değildir. Gerçek güç şehvet ve arzularına hakim olma gücüdür.”

İngiliz filozofu Prof. Lesgi ise şöyle demektedir: “siyaset ahlakın bir parçasıdır.”⁵

İlahi önderlerin siyasi metodu

Şimdi de peygamberlerin ve ilahi önderlerin siyasi metotlarının nasıl olduğuna bir bakalım: Acaba onlar da kendi ilahi mesajlarını tebliğ ve davet yolunda üstlendikleri sorumluluklarını yerine getirirken meşru olmayan araçlardan istifade etmişler midir? Yoksa onlar için hedef mukaddes sayılmış ve bu yolda hedefe ulaşmak amacıyla sadece meşru olan araçlardan mı istifade etmişlerdir. ?

Cevap olarak şöyle demek gerekir: “Bütün Peygamberlerin tümel hareket metotları mukaddes bir hedefe (yani hakka) ulaşmak için, batıldan istifade etmek olmamıştır.

İlahi peygamberlerden hiç birisi mukaddes hedeflerini yüceltmek yolunda mukaddes olmayan bir araçtan asla istifade etmemiştir.⁶

¹ Keyhan gazetesi H. Şemsi 11. 4. 1375 tarihli gazete, 3. sayfa

² Kasimi, Ebul Fazl, Hezar Mah-i Siyah ya Fecayi-i Tarihi-i Emeviyan, Tahran, H: Şemsi 1356 s. 38

³ Bu filozofun düşünceleri hakkında daha fazla bilgi için Dr. Pazargad'ın telif ettiği Tarih-i Felsefe-i Siyasi kitabına (c. 1, s. 213) müracaat ediniz)

⁴ Bu filozofun inançları ve düşünceleri hakkında daha fazla bilgi için Dr. Pazargad'ın telif ettiği Tarih-i Felsefe-i Siyasi kitabına (c. 1, s. 252) müracaat ediniz)

⁵ Kasimi, Ebul Fazl, Hezar Mah-i Siyah ya Fecayi-i Tarihi-i Emeviyan, Tahran, H: Şemsi 1356 s. 36- 37

⁶ Şehit Mutaahhari, Murtaza, Sire-i Nebevi, Tahran, İntişarat-i Sadra, H. Şemsi 1361, s. 54-58

Peygamberler asla hedefe ulaşmak için her türlü aracı meşru görmemişlerdir. Sahtekarlıktan ibaret olan bukalemun sıfatlı siyasetçiliğin, peygamberlerin hareket metodunda yeri yoktur. Peygamberler sürekli doğruluğu tavsiye etmişler ve bu bukalemun sıfatlı siyasetçiliği şiddetle red etmişlerdir.

Hakeza Makyavelist siyaset metodu başkalarına zararı ön-gördüğünden insanlara hizmet ve zarar verme esasına dayalı dinle de çelişki içindedir. İlahi peygamberlerin öğretilerini ve özellikle de İslam dinini yakından tanıyanlar da bunu şüphesiz onaylarlar.

İslam Peygamberinin metodundan bir örnek

İslam Peygamberinin davet ve tebliğ yıllarının sonunda (biset'in onuncu yılından sonra) Mekke'de hac merasimi için gelen çeşitli kabilelerin ikamet ettikleri yere giden Peygamber, onlara İslam dinini anlatıyor ve onlardan kendisini savunup korumalarını istiyordu. İşte böyle bir günde Peygamber, Amir bin Sa'saa oğulları kabilesinin çadırlarına gitti ve onları İslam'a davet etti. Buhira bin Firaz adında bir şahıs Peygamber'e *(Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun)* şöyle dedi: "Eğer biz sana biat edersek ve Allah da seni düşmanlarına galip kılıp dinin her yere hakim olursa bu taktirde senin yerine geçeceğimize dair bizlere söz veriyor musun?"

Peygamber *(Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun)* şöyle buyurdu: "Bu iş Allah ile ilgilidir. Allah bu makamı istediğine bırakır."

Buhira şöyle dedi: "Biz senin yolunda ve Araplar karşısında kendimizi sana siper edeceğiz ve Allah da seni düşmanlarına bu vesileyle galip kılacak; ama bunun faydalarını başkaları görecektir, öyle mi! Bizim senin dinine ihtiyacımız yoktur."¹

Bu tarihi olay Şia'nın inandığı Peygamberden sonraki hilafet makamının ilahi oluşunu ispatlamakla birlikte, İslam Peygamberi'nin kendi sorumluluğunda olmayan bir işi kendilerine söz vermek istemediğini de göstermektedir. Halbuki o yıllarda bir kabilenin Müslüman oluşu peygamber için büyük bir başarı sayılırdı. Dolayısıyla bu konuda onlara bir söz verecek olsaydı, kolayca kabullenirdi. Ama o asla böyle bir şey yapmadı. Zira Peygambere göre bu iş ahlak ve sadakate aykırıydı. Peygamber yerine herhangi beşeri bir önder ve siyasetçi olsaydı mutlaka bu fırsattan istifade ederdi ve ileride asla verdiği bu sözü tutma düşüncesine kapılmazdı! İlahi peygamberler ile dünyevi siyasetçilerin yolunu ayıran en önemli siyasi metot da zaten budur.

Muaviye'nin Makyavelist siyaseti

Cesaretle söylemek gerekir ki Ali'nin *(Allah'ın selamı üzerine olsun)* hükümeti döneminde İslam Peygamberi'nin *(Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun)* metodundan ibaret olan Ali'nin *(Allah'ın selamı üzerine olsun)* ahlaki ve temel siyaseti Muaviye'nin Makyavelist siyasetiyle karşı karşıya gelmişti. Muaviye için önemli olan tek şey; güç ve hilafete ulaşmak, elde ettiklerini korumak ve bu yolda her türlü meşru olmayan araçlardan istifade etmektir. Oysa kanuna dayalı bir halife olan Hz. Ali *(Allah'ın selamı üzerine olsun)* Muaviye ve benzerlerinin komplolarını karşısında asla manevi değerleri ve ahlaki ilkeleri ayakları altına almadı ve bu meşru olmayan araçlardan istifade ederek güç elde etmeye çalışmadı.

Muaviye insanları tehdit ederek, tamahlandırarak, kabile reislerini satın alarak ve bazen de yaptığı siyasi evliliklerle güçlülerin desteğini almaya çalışıyor ve muhaliflerini mümkün olan her yolla ortadan kaldırmak için uğraşıyordu. Muaviye ahlaki ilkelerden ve sorumluluklardan hiç birine bağlı değildi. Hedeflerine ulaşmak için her türlü yalan, iftira ve söylenti çıkarmaktan

¹ İbn-i Hişam, Siret'un- Nebeviyye, Mustafa Seka ve diğerlerinin tahkiki ile, Kahire Mustafa El-Babi, el-Halebi matbaası, H. 1355, c. 2, s. 66 Muhammed bin Cerir Taberi Tarih-i El-Umem vel Müluk, Beyrut, Dar'ul-Kamus'il Hadis c. 2, s. 233 Murtaza el- Amuli, Seyyid Cafer, Es-Sahih min siretin Nebiyyi'il A'zam, H. 1403, c. 2, s. 176 İbn-i Kesir ise bu oluşmanın ve teklifin bir benzerinin İslam peygamberiyle Yemenli Kende kabilesi arasında hac merasiminde geçtiğini nakletmektedir; el-Bidaye ven-Nihaye , 1. Baskı, Beyrut Mektebet-u Mearif c. 3, s. 140

çekinmiyordu. Bütün bunları burada anlatmak elbette mümkün değildir; ama örnek olarak onun siyasi çirkinliklerinden sadece bir kaç örnek vermek istiyoruz. Sonra da bunları Ali'nin *(Allah'ın selamı üzerine olsun)* İslami ve temel siyasetiyle mukayese etmeye çalışacağız. Bu örnekler Ali'nin *(Allah'ın selamı üzerine olsun)* şahadetinden sonraki dönemlere aittir ve Muaviye'nin tümüyle meydanı boş bulduğu bir zaman diliminde gerçekleşmiştir. Ama Muaviye'nin Makyavelist siyaset mahiyetini çok güzel bir şekilde ortaya koymaktadır.

Muaviye, İmam Hasan-i Mücteba *(Allah'ın selamı üzerine olsun)* ile iki ordu arasında, Irak ve Şam halkından binlerce insanın huzurunda yaptığı sözleşmeden sonra minbere çıktı ve bu sözleşmeye bağlı kalacağını ilan edeceğine, aşağılayarak ve dil uzatarak Iraklılara şöyle hitap etti: “Ben sizlerle hac görevini yerine getirmeniz ve zekat vermeniz için savaşmadım, bunları yerine getirdiğinizi zaten biliyorum, ben sadece sizleri kendime itaat ettirmek ve üzerinize egemen olmak için savaştım!”

Daha sonra şöyle dedi: “Biliniz ki Hasan bin Ali ile imzaladığım tüm sözleşmeler ve şartla ayaklarım altındadır ve hiç birinin değeri yoktur.”¹

Muaviye'nin değerler karşıtı siyasetinin doruğu, oğlu Yezid'i veliaht olarak tayin ettiği olayda sergilendi. Hem büyük bir bidat olan ve hem de İslami hilafeti saltanat düzenine çeviren Yezid'in veliahtlığı yolunda elinden geleni ardına koymadı. İmam Hasan ile imzaladığı antlaşmayı ayaklar altına aldı. Oysa Yezid şahsen oldukça fasık ve kötü biriydi. Muaviye bütün bunlara rağmen Yezid'in veliahtlığı yolunda büyük paralar harcadı, yolculuklar düzenledi, sayısız hileler ve komplolar uyguladı. Bu veliahtlığı hayata geçirmek için çalıştı, çabaladı. Burada zikredilen şu örnekler de onun bu alandaki uygulamalarından sadece bir kaçıdır.

Muaviye, Yezid'in veliahtlığı için biat almak amacıyla Medine valisi Mervan b. Hakeme bir mektup yazdı. Ondan Medine halkından biat almasını istedi. Kalben kendini bu makama layık gören Mervan bu işten sakınarak Muaviye'ye şöyle yazdı: “Kavminiz bu işten sakındı. O halde görüşünüzü bildiriniz.”

Muaviye, Mervan'ın bu mektubunu alınca bu işin Mervan'ın bir oyunu olduğunu anladı ve onu işinden azletti. Mervan da bunu çok kızdı. Yakınlarından kalabalık bir grupla Şam'a doğru yola koyuldu ve Şam'da Muaviye ile görüştü. Muaviye ona karşı sert konuştu, ama sonunda onu da kazanmak için ayda bin dinar kendisine, on bin dinar da yakınlarına verilmesini emretti.

2

Muaviye bu yolda muhaliflerine makam ve mevki vermekten, her türlü bağıştan asla çekinmedi. 3. Halife Osman b. Affan'ın oğlu Said, bu hususta ona itirazda bulununca Horasan valiliğini kendisine verdi. Sayısız bağış ve ihşanlarda bulundu. Onu yaklaşık bir fersahlık yol boyunca yürüyerek uğurladı, bu vesileyle ağzını kapayıp kötülüğünden kurtulmuş oldu, böylece onun rızayet ve hoşnutluğunu adeta satın aldı.³

Muaviye bu yoldaki çalışmalarını doğrultusunda şehirlere adamlarını gönderiyor, oralardan Şam'a gruplar göndermesini ve bu vesileyle Yezid'in veliahtlığını desteklediklerini açıkça gösteri şeklinde ortaya koymalarını istiyordu.

Farklı şehirlere gönderilen bu temsilcilerin Dimeşk'e girdiği yıl Muaviye emniyet amiri Zahhak bin Kays'ı yanına çağırarak ona şöyle dedi: “Ben minbere oturup konuşmaya başlarsanız, benden izin alıp ayağa kalk Yezid'i öv ve benden Yezid'i veliaht tayin etmemi iste.”

¹ Şeyh Müfîd, *El-İrşat, Kum Mektebetü Basireti* s. 191; İbn-i Ebil Hadîd, *Şerh-i Nehc'ul Belağa, Muhammed Ebul Fazl, İbrahim'in tahkiki ile birinci baskı Kahire, Daru'l-İhyai'l Kutub'il Arabiyye*, H. 1328, c. 16, s. 15; Ebul Ferec-i İsfahani, *Mekatil'ut- Talibiyyin, Necef, Menşurat'ul Mektebet'il Haydariyye* H. 1385, s. 45

² Dinveri, İbn-i Kuteybe, *El-İmame ve's-Siyaset*, 3. Baskı, Kahire, *Mustafa el-Babi el Halebi Matbaası*, H. 1382, c. 1. S. 175- 177

³ Dinveri, a. g. e. s. 191

Ardından sarayındaki dört kişiyi çağırarak onlara şöyle dedi: “Zahhak konuşmaya başlınca, siz de ayağa kalkıp onu onaylayın.” Onlar da Muaviye'nin dediği bu esas üzere hareket ettiler.”¹

Bu esnada Ezd kabilesinden birisi ayağa kalkarak Muaviye'nin işaretiyle şöyle dedi: “Müminlerin emiri sensin, sen öldükten sonra da Yezid'dir.” Ardından elini kılıcının kabzasına götürerek kılıcını çekti, daha sonra ona işaret ederek şöyle dedi: “Her kim kabul etmezse cezası budur”

Muaviye şöyle dedi: “Sen hatiplerin en iyisisin.”²

Ali (Allah'ın selamı üzerine olsun) **ve Maslahatçılık Siyaseti**

Ali'nin (Allah'ın selamı üzerine olsun) siyaseti de Peygamberin (Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun) siyaset meto-
dunun bir devamıydı ve Muaviye'nin siyasetine tümüyle karşıydı. Hz. Ali (Allah'ın selamı üzerine olsun) hedeflerini asla araçlara kurban etmiyor ve bu hedefine varmak için ahlaki olmayan unsurlardan istifade etmiyordu. Ona göre asıl olan şey adalet, hak ve nebevi siretin ihyasından ibaretti. Hilafet bütün bunlar için birer araç konumundaydı. Muaviye gibilerinin her şeyini feda ettikleri hilafet ve siyaseti, Ali (Allah'ın selamı üzerine olsun) yamalı bir ayakkabıdan daha değersiz görüyordu. Hz. Ali'ye (Allah'ın selamı üzerine olsun) göre hilafet ve riyaset sadece hakkı ihya etmek veya batılı yok etmek için istenirdi.³

Hz. Ali 25 yıl sonra İslam ümmetinin büyük ısrarı ve genelin isteği üzerine hilafeti kabul etti. O bunu bir görev ve teklif olarak düşünüyordu. Önceki halifenin doru olmayan siyaseti neticesinde ortaya çıkan durumu düzeltmek istiyordu. Nitekim bizzat şöyle buyurmuştu: “Eğer Allah'ın alimlerden, zalimlerin oburluğu ve mazlumların açlığı karşısında susmamak üzere aldığı ahdi olmasaydı hilafet devesinin yularını bırakır, ondan yüz çevirirdim. Sonunu başlangıç kadehiyle suvarırdım. O zaman dünyanızın benim gözümde keçinin sümügünden daha değersiz olduğunu anlardınız.”⁴

Evet Hz. Ali'nin (Allah'ın selamı üzerine olsun) hilafet ve riyaset hakkındaki görüşü burada açıklığa kavuşmuş oldu. Burada onun hayatından bazı örnekler vermek ve siyaset sahnesinde ahlaki olmayan araçlardan istifade etme hususundaki tutumunu göstermek istiyoruz. Zira bu bölüm de Hz. Ali'nin (Allah'ın selamı üzerine olsun) iftihar dolu hayatının ebedi ve nurani sayfalarından sadece biridir.

Hz. Ali'nin (Allah'ın selamı üzerine olsun) **altı kişilik Şura Hakkındaki Tutumu**

İslam tarihi kaynaklarında da yer aldığı üzere Ömer bin Hattab ölüm döşeginde altı kişilik bir şura seçti. Bu şura Ali (Allah'ın selamı üzerine olsun), Talha, Zubeyr, Osman, Abdurrahman bin Avf ve Sa'd bin Ebi Vakkas'dan oluşuyordu. Ölümünden sonra bu altı kişilik şuranın oy çokluğuna göre kendi aralarından birini halife seçmelerini vasiyet etti. Bu iş için de üç günlük bir süre belirledi. Şura üyeleri birinci ve ikinci gün bir sonuç alamadı, üçüncü günü siyasi oyuncuların biri olan Abdurrahman bin Avf şuradaki üç kişinin diğer üç kişiye oy verip lehine adaylıktan çekilmesini, böylece halife seçiminin daha da kolaylaştırılmasını tavsiye etti. Bu esnada Zubeyr Hz. Ali'ye oy verdi. Sa'd bin Vakkas ise Abdurrahman bin Avf'a oy vererek kenara çekildi. Talha ise Osman'ın lehine adaylıktan çekildi.⁵

¹ *Dinveri a. g. e.; s. 165-170*

² *Mes'udi, Ali bin Hasan, Beyrut, Dar'ul Endülüs, c. 3, s. 28*

³ *Nehc'ul Belağa, Subhi Salih tahkiki ile 33. hutbe*

⁴ *Nehc'ul Belağa 3. hutbe*

⁵ *Elbette bu üçünün de başka birinin lehine olmak üzere adaylıktan çekilmesi de kavim, akrabalık, kabileci bağnazlık, şahsi ve gurupsal sevgi ve kinlerden kaynaklanıyordu. Nitekim Hz. Ali Nehc'ul Belağa 3. Hutbede bunu açıkça beyan etmektedir.*

Neticede hilafet makamını elde etmek için rekabet sahnesinde üç kişi kaldı. Bunlardan her birisi iki oya sahipti. Aslında şura oluşumu baştan beri Hz. Ali'nin (Allah'ın selamı üzerine olsun) doğal olarak oy çoğunluğu ile seçilmesine imkan vermeyecek şekilde düzenlenmişti. Bu esnada Abdurrahman, Hz. Ali'ye (Allah'ın selamı üzerine olsun) hitap ederek şöyle dedi: "Sana Allah'ın kitabı ile Peygamberin (Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun) ve ilk iki halifenin sünneti üzere amel etmek şartıyla biat ediyorum."

Ali (Allah'ın selamı üzerine olsun) Abdurrahman'ın bu şartını kabul etmiş olsaydı olay bitmiş olurdu ve hilafete kendisi seçilmiş olurdu. Hz. Ali (Allah'ın selamı üzerine olsun) yerine dünyevi herhangi bir lider olsaydı, bu işi yapar ve olayı tümünden çözerdi. Bu şartları bir şekilde halletmeye çalışırdı. Ama ilk iki halifenin yaptıklarını bidat, Allah'ın kitabı ile Peygamberin sünnetine aykırı bulan Hz. Ali, asla Abdurrahman'ın bu şartını kabul edemezdi. Zaten kendisi de hemen şöyle buyurdu: "Ben de senin biatını Allah'ın kitabı, Peygamberin sünneti ve kendi içtihat ve ilmim üzere amel etmek şartıyla kabul ediyorum."¹

Abdurrahman Osman'a dönerek aynı teklifi ona yaptı ve o da bütün söylenenleri kabul etti."²

Abdurrahman da bunun üzerine ona biat etti ve bu vesileyle Osman hilafete geçmiş oldu. Ama amel açısından şartlardan hiç birisine bağlı kalmadı.

Muaviye'yi hakimiyette tutmak mı, imkansız !

Ali (Allah'ın selamı üzerine olsun) hilafete ulaştınca Muaviye Şam'ın zengin ve altın kaynakları bulunan bölgesinde birinci ve ikinci halifenin valisi olarak 17 yıldır görev yapıyordu. Muaviye Osman'ın hilafetinin sonlarında büyük bir güç elde etmişti. İslam tarihi uzmanlarının dediği esasında İslam ülkeleri hilafetinin ve siyasetinin güçlü bir adamıydı. Medine'deki Osman ise sıradan göstermelik bir halifeydi.³

Öte yandan Osman kendi aleyhine isyan eden Müslümanların eliyle öldürüldü. Muaviye Osman'ı destekleyip öldürülmesine engel olacak bir güçteyken ciddi bir adım atmadı. Sadece siyasi açıdan istifadeler etmek için göstermelik bir kaç basit işle yetindi.⁴

Osman öldürüldükten sonra ise kan parası bahanesiyle Şam halkını Ali'nin (Allah'ın selamı üzerine olsun) yeni hükümeti aleyhine tahrik etti. Öte yandan halkın Osman'a isyan etmesinin en büyük sebebi de zaten Muaviye gibi zalim ve fasık valilerin/temsilcilerin varlığıydı. Ali hilafetinin ilk günlerinde eski valileri azletmeye ve yeni salih valiler atamaya karar verdi. O günlerde Araplar arasında tanınan dört siyasetçiden biri olan Muğire bin Şu'be, siyasi faydacılık açısından Osman'ın valilerinin bir yıl daha görevde kalmasını Hz. Ali'ye (Allah'ın selamı üzerine olsun) teklif etti ve şöyle dedi: "Osman'ın bu valilerinin bir yıl daha görevde kalmaları daha uygundur. Onlar halktan senin için biat aldıktan, İslam ülkelerine hükmettikten, doğudan batıya her yer İslam'a teslim olduktan ve tümüyle ülkeye hakim hale geldikten sonra istediğini azlet ve istemediğini görevde baki bırak."

İmam Ali (Allah'ın selamı üzerine olsun) buna cevap olarak şöyle buyurdu: "Allah'a and olsun ben dinim hususunda asla uzlaşmam ve memleket işlerini aşağılık insanlara asla bırakmam."

¹ Elbette Abdurrahman'ın ilk iki halifenin metodunu şart koşması da çok anlamlıydı. Zira eğer ilk iki halifenin yaptıklarıyla Allah'ın kitabına ve Peygamberin sünnetine uygun ise o halde bunu ayrı bir şart olarak ortaya koymak doğru olmazdı. Yok eğer aykırı buluyorsa bu taktirde de hiç bir meşruiyeti olamazdı ve dolayısıyla da bunu bir şart olarak ortaya koyması yine doğru olamazdı. Aslında Osman'ın eniştesi olan Abdurrahman, Osman'ın hilafete geçmesini istiyordu. Dolayısıyla bu şartı bilerek koymuştu. Hz. Ali'nin (Allah'ın selamı üzerine olsun) asla kendisinin koştuğu bu şartı kabul etmeyeceğini çok iyi biliyordu. Ayrıca bu teklifi, Osman'ın taraftarlığını ettiği söylentisinin ortadan kalkması içindi.

² İbn-i Ebil Hadid; a. g. e. c. 1, s. 185- 188

³ Dr. Ali Elverdi, Nakş-i Vuaz der İslam, Muhammed Ali Halili'nin tercümesi s. 165

⁴ İbn-i Ebil Hadid, a. g. e. c. 16, s. 154; İbn-i Vazih, Tarih-i Yakubi Necef, El-Mektebet'ul Haydariyye, H. 1384, c. 2, s. 165

Muğire şöyle dedi: “Osman’ın tüm valileri hakkında bu sözümü kabul etmiyorsan en azından Muaviye ile meşveret et. Böylece senin için Şam halkından biat alsın. Daha sonra rahat bir nefes alarak daha geniş bir fırsatta Muaviye’yi makamından azlet.”

İmam (Allah’ın selamı üzerine olsun) şöyle buyurdu: “Allah’a and olsun ki Muaviye’nin halkın mal ve canına musallat olmasına izin vermeyeceğim”¹

Gerçi ortada olan deliller de Muğire’nin bu teklifi iyi bir niyetle² yapmadığını ortaya koymaktadır; ama Hz. Ali’nin (Allah’ın selamı üzerine olsun) kesin sözü onun hakikatleri asla maslahatlara feda etmediğini göstermektedir.

Zafer için zulümden bir köprü mü kuralım

İslam Peygamberi zamanında İslam askerleri savaşlarda ganimet elde edince Peygamber (Allah’ın selamı onun ve Ehl-i Beyt’inin üzerine olsun) o ganimeti Müslümanlar arasında bölüştürüyordu. Ebu Bekir de hilafeti müddetince bu metodu takip etti. Ama Ömer bin Hattab’ın hilafetinde bir çok fetihler neticesinde sayısız mallar ve ganimetler Medine’ye akın etti. Ömer bin Hattab Müslümanların beytülmalinden sabit bir hazine defter oluşturmak istedi. Bu defterin tesisi ile Ömer eşitlik metodunu ayaklar altına aldı. Arap ve Acem; Muhacir ve Ensar, Kureyş ve gayrisi arasında büyük bir ayrıcalık icat etti. Ameli olarak İslam toplumunda sınıfsal metotlar ve tekelci ayrıcalıklar oluşmaya başladı.³

Ömer’den sonra Osman da akrabalarına (Ümeyye Oğullarına) hesapsız bağışlarda bulundu. Böylece yersiz ayrıcalıklar ve haksızlıklar zirveye ulaştı.

Osman’ın öldürülmesinden sonra İmam Ali (Allah’ın selamı üzerine olsun) İslam ümmetinin oy birliğiyle Müslümanların başına geçti. Hz. Ali’nin (Allah’ın selamı üzerine olsun) uygulamak istediği ilk ıslahattan biri geçmiş ayrıcalıkları iptal etmek ve beytülmalî eşit bir şekilde bölüştürmekti. Halbuki bunu uygulamak o zamanlar bir çok zorluklar içeriyordu. Zira Muaviye kabile başkanlarını, etkin insanları ve şeyhleri satın alarak altın, gümüş ve hesapsız bağışlarla halkı kendisine çekmeyi becermişti.

Bu durum ışığında Hz. Ali’nin (Allah’ın selamı üzerine olsun) bazı ashabı daha işin başında eşitlik ilkesine fazla dayanmamasını, beytülmalden yapacağı bağışlarla kabile başkanlarını ve önde gelen şahsiyetleri razı etmesi gerektiğini, hükümet kurulduktan sonra eşitlik ilkesini uygulamasını teklif ettiler. İmam (Allah’ın selamı üzerine olsun) onlara cevap olarak şöyle dedi: “Yönetmeye memur olduğum topluma eziyet etmek için, yardım istememi mi emrediyorsunuz? Allah’a andolsun dünya varoldukça, gökte yıldız yıldızı takip ettikçe böyle bir işi yapmam. Eğer benim malım olsaydı hepsini aralarında eşit paylaşırdım. Şimdi nasıl haksızlık yaparım? Mal Allah’ın malı! Haberiniz olsun, malı hakkı olandan başkasına vermek, israf ve haddi aşmaktır; bu iş sahibini dünyada yüceltir, ahirette alçaltır.”⁴

Acaba Muaviye Hz. Ali’den (Allah’ın selamı üzerine olsun) daha mı siyasetçiydi?

Bazı doğu ve batı bilimcileri Muaviye’nin Hz. Ali’den (Allah’ın selamı üzerine olsun) daha siyasetçi ve zeki olduklarını sanmışlardı. Onlar gelişen olayların Muaviye’nin lehine olduğunu veya siyasetin Makyavelist bir anlamı bulunduğunu sanmışlardı. Bu şüphe bizzat Hz. Ali zamanında da bazı akıllarda vücuda gelmişti. Nitekim İmam bu tür sözleri duyunca söz konusu şüpheleri red ederek şöyle buyurmuştur: “Allah’a andolsun ki, Muaviye, benden daha akıllı değildir. O, hile ve kötülük yapıyor. Hiyanetin kötülüğü olmasaydı, ben de insanların en dahisi olurdum. Her

¹ Taberi Muhammed bin Cerir, Tarih’ul Umem vel-Mulük, c. 5, s. 160

² Taberi, a. g. e, s. 159-160

³ Elbette bazı çağdaş araştırmacıların isbat ettiği üzere siyasi ve toplumsal açıdan Muaviye’nin makamında kalması doğru değildi ve toplum düzeninin sağlanmasına hiç bir katkısı yoktu. Her ne kadar Hz. Ali (Allah’ın selamı üzerine olsun) olayın bu boyutuna istinat etmemişse de gerçek budur. Furuği Velayet Ayetullah Vafer Sübhani, 1. Cilt İntişarati Sahife, H. Ş. 1368, s. 352

⁴ Nehc’ul Belağa, 126. hutbe

*hinlikte zulüm, her zulümde küfür vardır. “Her zulmedenin kıyamet gününde kendisiyle tanı-
nacağı bir bayrağı vardır. Vallahi ben, onların tuzaklarından gafil değilim; zulüm ve şiddete
karşı da zayıflık göstermedim.”¹*

¹ a. g. e Süphi Salih tahkiki ile 200. Hutbe, İbn-i Ebil Hadid bu hutbenin şerhinde Müminlerin Emiri Ali'nin (Allah'ın selamı üzerine olsun) siyasetiyle Muaviye'nin siyaseti arasındaki fark hususunda çok güzel bir açıklama ve bilgi vermektedir.

Resulullah (s. a. v) Zamanında, İmam Ali'nin (a. s) Siyasi Sireti

Hüccet'ül İslam ve'l Müslimin Seyyid Ahmet Hatemi

İmam Ali'nin (Allah'ın selamı üzerine olsun) siretinde en parlak ilk kesit İslam Peygamberi ile ta bisetin başından beri göstermiş olduğu uyum ve birlikteliktir. Nitekim Kur'an-ı Kerim Onun bu iman ve cihattaki öncülüğünü şöyle ifade etmektedir: “Göklerin ve yerin mirasçısı Allah olduğu halde, Allah yolunda siz niçin infak etmiyorsunuz? İçinizden Mekke'nin fethinden önce infak eden ve savaştan kimseler, daha sonra infak edip savaştan kimselerle bir değildirlen, öncekiler daha üstün derecededirlen. Allah, hepsine cenneti vad etmiştir. Allah, işlediklerinizden haberdardır.”¹

İmam Ali (a. s) İslam'a ilk iman eden kimseydi.

Bu değer, Kur'ani yüce bir değerdir. Elbette bu iyi başlangıç parlak bir gelecekle iç-içe olduğu taktirde değer ifade eder. Bu büyük övünç kaynağı İslam'a ilk iman eden ve bu yolda en büyük fedakarlıkları gösteren Hz. Ali'ye (Allah'ın selamı üzerine olsun) aittir. Hz. Ali (Allah'ın selamı üzerine olsun) bizzat hayatının bu parlak dönümünü şöyle betimlemektedir: “Allahım ben sana ilk dönen, sesini işiten, icabet eden kimseyim. Namazda peygamber dışında hiç kimse benden öne geçmemiştir.”²

Hakeza “Hiç kimse benden daha önce hakkın davetine icabet etmemiş, sıla-i rahimde bulunmamış, ihsan ve bağışta benden öne geçmemiştir.

Hakeza “O gün içinde Peygamberin (Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun) evinden başka İslam'ın bulunduğu bir ev yoktu. Bu evde sadece Peygamber ve Hatice vardı. Bende İslam'ı kabul eden üçüncü kişi idim. Ben vahiy ve risalet nurunu görüyordum. Nübüvvet kokusunu alıyordum.”

Hz. Ali'nin (Allah'ın selamı üzerine olsun) bu büyük övünç kaynağı üstünlüğünü büyük Sünni ve Şii alimlerinin tümü onaylamışlardır.

Nitekim İbn-i Abdulbir Maliki; Selman, Ebuzer, Mikdad, Habbab, Ebu Said Hudri ve Zeyd bin Erkam'dan şöyle rivayet etmiştir: “Şüphesiz ki Ali bin Ebi Talib (Allah'ın selamı üzerine olsun) İslam'ı ilk kabul eden kimseydi. Bu konuda diğerlerinden daha üstün idi.”

İbn-i Ebil Hadid-i Mutezili ise şöyle diyor: “Hidayeti kabul noktasında bütün insanların öncüsü olan kimse hakkında ne diyeyim! O bütün yeryüzü ehlinin putperest olduğu ve yaratıcını inkar ettiği bir zamanda Hz. Ali (Allah'ın selamı üzerine olsun) Allah'a iman etmiş ve ona kullukta bulunmuştu. Tevhitte ve tüm hayırlı işlerde Muhammed Resulullah (Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun) dışında hiç kimse O'ndan öne geçememiştir.”³

İmam Ali ve Fedakarlıkları

Elbette bu öncülük bir çok fedakarlıklarıyla iç-içeydi. Hz. Ali (Allah'ın selamı üzerine olsun) iman gülünü amel gülistanında yetiştirmiş ve tüm fedakarlık sahnelerinde hazır bulunmuştur. İmanda sadakatin anlamı da zaten budur. Nitekim Allah-u Tela da şöyle buyurmuştur: “İman edenler, ancak Allah'a ve peygamberine iman etmiş, sonra şüpheye düşmemiş; Allah uğrunda mallarıyla, canlarıyla cihat etmiş olanlardır. İşte onlar doğru olanlardır.”⁴

¹ Hadid Suresi 10. Ayet

² Nehc'ül Belağa 131. hutbe

³ Şerh-u Nehc'ül Belağa, İbn-i Ebil Hadid, c. 1, s. 30

⁴ Hucürat Suresi, 15. ayet

İmam Ali (Allah'ın selamı üzerine olsun) gerçekten de sıddık (doğru) biriydi. Bu makam sadakatten üstün bir makamdır. İmam Ali (Allah'ın selamı üzerine olsun) söz ve davranışlarında sadakat örneği olmuş, İslam'ın başlangıcından mübarek ömrünün sonuna kadar bu dinin sürekli hazır bir eri olmuştur. İşte bu yüzden Kur'an-ı Kerim, "sıddikin" (doğrular) kelimesini peygamberlerin yanında zikretmiştir. Nitekim Allah-u Teala şöyle buyurmuştur: "Kim Allah'a ve Peygambere itaat ederse, işte onlar Allah'ın nimetine eriştiği peygamberlerle, dosdoğru olanlar, şehitler ve iyilerle berâberdirler. Onlar ne iyi arkadaşlardır!"¹

İmam Ali (Allah'ın selamı üzerine olsun) bizzat kendisini şöyle tanıtmıştır: "Ben en büyük sıddıkım (doğru biriyim)"²

Gerçekten de o işte böyle biriydi.

Hız. Ali (Allah'ın selamı üzerine olsun), tüm sahnelerdeki fedakarlığını bakınız şöyle betimlemektedir: ³ "Allah'a and olsun ki tümüyle yüz çevirinceye ve İslam'ın hükmüne teslim oluncaya kadar cahiliyeyi sürüp götüren bir fırtına gibiydim. Ne gevşedim, ne korktum ne ihanet ettim ve ne de aciz düştüm."⁴

Hız. Ali'nin (Allah'ın selamı üzerine olsun) kıvanç dolu hayatı da bütün bunların en büyük tanığıdır.

İmam Ali ve Peygamberin (s. a. v) yatağına yattığı gece

"Leylet'ül Mebit" diye adlandırılan Hız. Ali'nin (Allah'ın selamı üzerine olsun), Peygamberin (Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun) yatağına yattığı gece canını Peygamber yolunda feda ettiği en büyük kıvançlardan biridir. Bu kıvanç sebebiyle Allah meleklerine karşı övünmüştür. Şu ayet de Ali'nin (Allah'ın selamı üzerine olsun) o geceki övücünün göstermektedir. ⁵

Ebu Cafer İskafi şöyle diyor: Ali'nin (Allah'ın selamı üzerine olsun), Peygamber'in (Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun) yatağına yattığını ifade eden hadis, tevatür derecesindedir. Müslüman olmayan ve be-yinsiz kimseler dışında hiç kimse bu hadisi inkar etmemiştir. Bütün müfessirlerin belirttiği gibi Hız. Ali (Allah'ın selamı üzerine olsun) hakkında nazil olmuştur."

"Leylet'ül Mebit" hadisini Ahmet bin Hanbel⁶, Taberi⁷, İbn-i Sa'd Vakidi,⁸ Ya'kubi,⁹ İbn-i Hişam¹⁰, İbn-i Abdurrabbeh,¹¹ Hatib-i Bağdadi,¹² İbn-i Esir,¹³ İbn-i Kesir,¹⁴ Harezmi,¹⁵ Mukrizi¹⁶ ve benzeri bir çok tarih ve hadis uzmanları rivayet etmişlerdir. ¹⁷

Bu fazilet oldukça büyük ve göz alıcı bir üstünlüktü. Muaviye imam Ali'ye (Allah'ın selamı üzerine olsun) olan düşmanlığı yüzünden rivayetlerde de yer aldığı üzere çok rahatsız idi. Bunun üzerine Semere bin Cündeb'e dört yüz bin dirhem vererek bu ayetin Hız. Ali'nin (Allah'ın selamı üzerine olsun) katili Abdurrahman bin Mülcem hakkında nazil olduğunu söylemesini emretti. O cinayetkar münafık da parayı alarak istenileni yaptı. Ama beklenildiği gibi bir tek kimse dahi bu uydurulmuş hadisi kabul etmedi. ¹⁸

¹ Nisa Suresi, 69. ayet

² Şerh-u Nehc'il Belağa, c. 1, s. 30

³ Nehc'ül Belağa, 33. ve 104. hutbeler

⁴ İbn-i Meysem, "saketha" cümlesindeki zamiri cahiliyeye atfetmiştir. Biz de tercümeyi bu esas üzere yaptık; bütte bu cümleyi başka türlü tercüme etmek de mümkündür.

⁵ Bakara Suresi 207. ayet

⁶ Müsned-i Ahmed bin Hanbel, c. 1, s. 572, 3241. hadis

⁷ Tarih'ül Umem ve'l-Mülük, c. 2, s. 372- 374

⁸ Et-Tabakat'ül Kubra, c. 1, s. 228

⁹ Tarih-i Yakubi, c. 1, s. 228

¹⁰ es-Siretun-Nebeviyye, c. 2, s. 126

¹¹ el-İkdil Ferid, c. 5, s. 61

¹² Tarih-i Bağdat, c. 13, s. 191

¹³ El-Kamil fit-Tarih c. 1, s. 516

¹⁴ el-Bidaye ve'n-Nihaye, c. 7, s. 347

¹⁵ el-Menakib, s. 127, 141. hadis

¹⁶ el-İmta'ül-Esma', s. 39

¹⁷ el-Gadir, c. 2, s. 86 (el-Gadir lid'derasat'il-İslamiyye merkezinin tahkiikiyle)

¹⁸ Şerh-u Nehc'il Belağa, c. 4, s. 73

İmam Ali (a. s) ve Peygamber'in (s. a. v) savaşları

A: BEDİR SAVAŞI

İmam Ali (Allah'ın selamı üzerine olsun) Peygamberi Ekrem'in (Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun) tüm savaşlarına katılan yorulmaz bir savaşçıydı. İmam Ali (Allah'ın selamı üzerine olsun) Bedir savaşında da Peygamber-i Ekrem'in bayraktarlığını yaptı. İslam'ın ilk güç gösterisi olan bu savaşta elde edilen zafer Ali'nin (Allah'ın selamı üzerine olsun) fedakarlıkları neticesinde ortaya çıktı.

İmam Ali (Allah'ın selamı üzerine olsun) tek başına Kureş'ten 35 kişiyi cehenneme gönderdi ve diğerlerinin öldürülmesinde de büyük bir rol oynadı.¹ İslam için bu kıvanç dolu bir tarih yaratan gerçek etken şüphesiz ki imam Ali'nin (Allah'ın selamı üzerine olsun) fedakarlıklarıydı. Zaten bu yüzden İslam düşmanları İmam Ali'ye sürekli kin duymuşlar ve Peygamber (Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun) ölür ölmez de bu kinlerini açığa vurmuşlardır.

B: Uhut Savaşı

İmam Ali (Allah'ın selamı üzerine olsun) İslam'ın kaderini tayin eden ikinci savaşı Uhud'da da kilit rolünü oynadı. Eğer Hz. Ali'nin (Allah'ın selamı üzerine olsun) fedakarlıkları olmasaydı İslam için çok acı olaylar ortaya çıkacaktı. Peygamberin yalnız kaldığı bir zamanda canını Peygamber-i Ekrem'e (Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun) siper etti. Peygamber (Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun) O'na, "Neden sen de diğerleri gibi cepheyi terk etmedin?" diye sorduğunda da İmam Ali (Allah'ın selamı üzerine olsun) şöyle buyurmuştur: "Allah'a and olsun ki ölmedikçe veya Allah'ın sana vad ettiği zaferi gözlerimle görmedikçe meydanı terk etmeyeceğim."²

Hz. Ali bu savaşta tam 90 yerinden yara aldı.³ Nitekim bu savaşta gökten bir münadi de şöyle nida etmiştir: "Zülfikardan başka kılıç yoktur ve Ali'den başka yiğit yoktur."⁴

İbn-i Mes'ud bu konuda şöyle diyor: "başlangıçta tümü kaçmıştır. Sadece ve sadece Ali (Allah'ın selamı üzerine olsun) kalmıştır. Daha sonra da az bir aralıkla Asım bin Sabit, Ebu Dücane, Sehl bin Hanif ve Talha bin Abdullah geri dönmüşlerdir."⁵

C: Ahzab (Hendek) savaşı

İmam Ali (Allah'ın selamı üzerine olsun) Hendek savaşında da fetihlerin fethini yarattı. İslam Peygamberinin (Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun), "İmanın tümü şirkin tümü karşısında yer aldı."⁶ diye buyurduğu savaşta savaşın kaderini İslam'ın lehine çeviren de Hz. Ali'nin (Allah'ın selamı üzerine olsun) işte bu fedakarlıklarıydı. Kureyş kahramanlarından Amr bin Abdud savaş meydanına gelip büyük bir grupla güç gösterisinde bulundu. Müslümanlardan karşısına çıkacak birini isteyip aşağılayıcı sözlerle Müslümanları kendisiyle teke tek savaşmaya çağırdı. İşte burada ona tek cevap veren ve işini bitirip kendisini cehenneme gönderen kimse yine Hz. Ali (Allah'ın selamı üzerine olsun) idi.

Hz. Ali (Allah'ın selamı üzerine olsun) savaş meydanlarından dönünce de Amr bin Abdud'un, mübarek başına vurduğu darbe sebebiyle yüzüne dökülen kanlar içinde şöyle buyurdu: "Ben Ali bin Ebi Talib'im; ölüm yiğitlik açısından savaştan kaçmaktan daha iyidir."⁷ Daha sonra elinde Amr bin Abdud'un başı olduğu halde Resulullah'ın (Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun) mübarek huzuruna vardı. Orada bulunan Ebu Bekir ve Ömer ayağa kalkıp Hz. Ali'nin alnından öptüler.⁸

¹ Bu savaşta öldürülenlerin adı Şeyh Müfit (İrşat, c. 1, s. 62-63 intişarat-i ilmiyye-i İslamiyye baskısı) detaylı bir şekilde nakletmiştir.

² A'yan'uş Şia, c. 1, s. 388

³ Bihar'ul Envar, c. 20, s. 54

⁴ a. g. e

⁵ Keşf'ul-Gumme, Bab'ul-Menakib, c. 1, s. 259

⁶ Tarih'ul Hamis-i Diyarbekri, c. 1, s. 486-487 ve Bihar'ul Envar, c. 20, s. 215

⁷ Bihar'ul Envar, c. 20, s. 228

⁸ Bihar'ul Envar c. 20, s. 258

Bu savaşta Peygamber-i Ekrem şöyle buyurmuştur: “Ali’nin Hendek günü vurduğu darbe, insanların ve cinlerin ibadetinden daha üstündür.”¹

Bu da Ali’nin (Allah’ın selamı üzerine olsun) büyük İslam Peygamberinden (Allah’ın selamı onun ve Ehl-i Beyt’inin üzerine olsun) aldığı büyük kıvanç dolu ödüllerden sadece biriydi.

D: Hayber Savaşı

Hayber savaşında da Allah ve Resulü’nün sevgilisi İmam Ali (Allah’ın selamı üzerine olsun) Müslümanlara fetih müjdesini getirdi ve Peygamber-i Ekrem (Allah’ın selamı onun ve Ehl-i Beyt’inin üzerine olsun) ile Müslümanların kalbinin sevinmesine neden oldu.²

Başkaları önceden savaş meydanına gittilerse de başarısız kalarak geri döndüler. Hayber’i feth ederek Müslümanları sevindiren tek kahraman Ali (Allah’ın selamı üzerine olsun) oldu.

İmam Ali ve Allah’a itaati

Bunlar Peygamber (Allah’ın selamı onun ve Ehl-i Beyt’inin üzerine olsun) ile katıldığı savaşlarda Hz. Ali’nin (Allah’ın selamı üzerine olsun) gösterdiği fedakarlıklardan sadece bazı örneklerdi. Ama Hz. Ali’nin (Allah’ın selamı üzerine olsun) siretini sadece bunlarla sınırlamak doğru değildir. Hz. Ali (Allah’ın selamı üzerine olsun) rehberlik makamında böylesine fevkalade yüceliğe sahip olmak ve örnek bir önder bulunmakla beraber Allah’a itaat noktasında da doğru ve sıddık bir kuldur. İmam Ali (Allah’ın selamı üzerine olsun) gerçekten de Peygamber-i Ekrem’in (Allah’ın selamı onun ve Ehl-i Beyt’inin üzerine olsun) gerçek bir müridi, fedakar bir takipçisi idi. Bütün alanlarda görevi ile amel etmek ilahi şahsiyetlerin en açık nişanesidir. Peygamber (Allah’ın selamı onun ve Ehl-i Beyt’inin üzerine olsun) askeri olmayan, sivil hususlarda da Hz. Ali’ye (Allah’ın selamı üzerine olsun) bir çok görevler vermiştir ve Peygamber’in (Allah’ın selamı onun ve Ehl-i Beyt’inin üzerine olsun) çok ince tabiriyle sürekli kendisine “Harun olmuştur.”

H. 10. yılda Peygamber (Allah’ın selamı onun ve Ehl-i Beyt’inin üzerine olsun) Hz. Ali’yi (Allah’ın selamı üzerine olsun) Yemen’e gönderdi. Ondan önce o bölge halkını Müslüman etmesi için Halid b. Velid’i göndermişti. Ama halk onu kabul etmemişti. Bunun üzerine İmam Ali (Allah’ın selamı üzerine olsun) Resulullah’ın (Allah’ın selamı onun ve Ehl-i Beyt’inin üzerine olsun) verdiği mektupla oraya gitti, halka Peygamber’in yazdığı mektubu okudu. Hemdan kabilesi tümüyle bir günde Müslüman oldu. Bunun üzerine Hz. Ali olayı bir mektupla Peygambere bildirdi. Peygamber (Allah’ın selamı onun ve Ehl-i Beyt’inin üzerine olsun) ise üç defa şöyle buyurdu: “Hemdan halkına selam olsun.” Ardından Yemen halkı birbiri ardınca Müslüman oldu. İmam Ali (Allah’ın selamı üzerine olsun) bir mektup yazarak durumu Peygamber’e (Allah’ın selamı onun ve Ehl-i Beyt’inin üzerine olsun) haber verdi ve bunun üzerine o da Allah’a şükr etti.³

H. Ali’nin (a.s) Velayeti

Bütün bu fedakarlıklar esasınca Resulullah (Allah’ın selamı onun ve Ehl-i Beyt’inin üzerine olsun) mübarek ömrünün son yıllarında İmam Ali’yi (Allah’ın selamı üzerine olsun) resmi olarak kendi yerine tayin etti ve şöyle buyurdu: “Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır.” Hatta İmam Ali’nin (Allah’ın selamı üzerine olsun) vasilik ve hilafet konusu denilebilir ki yıllar önce gerçekleşmişti. Önceleri Mekke topluluğunda, Haşim oğullarının bir araya geldiği evde ve en son olarak da Gadir-i Hum’da bütün Müslümanlara duyurulmuş oldu. Hz. Ali’nin (Allah’ın selamı üzerine olsun) siretinin bu bölümü de Peygamber’in (Allah’ın selamı onun ve Ehl-i Beyt’inin üzerine olsun) vefatıyla sona ermiş oldu. Ardından Hz. Ali’nin (Allah’ın selamı üzerine olsun) 25 yıllık acı sessizlik dönemi başladı. Özetle Hz. Ali’nin hayatını şu başlıklar altında incelemek mümkündür: İmam Ali İslam’a herkesten önce iman etmiş, herkesten önce namaz kılmış, tüm varlığıyla fedakarlıklarda bulunmuş, Peygamber-i Ekrem’in (Allah’ın selamı onun ve Ehl-i Beyt’inin üzerine olsun)

¹ İhkak’ul Hak, c. 6, s. 5

² Bu fazileti Ehl-i Sünnet büyüklerinden bir çoğu nakl etmiştir. Örneğin Buhari Sahih-i Buhari (Kirmani şerhiyle) c. 16, s. 98; 3935. Hadis; Meğazli, Menakıb, s. 176, 213. Hadiste; İbn-i Esakir-i Dimeşki tarihinde İmam Ali b. Ebi Talib’in Biyografisi, c. 1, s. 166’da

³ Kamil-i İbn-i Esir c. 2, s. 300; Tabakat-i İbn-i Sa’d, c. 2, s. 122

üzerine olsun) tüm savaşlarına katılıp kahramanlıklar göstermiştir. Hz. Ali'nin bütün bu dönemlerdeki en büyük kıyancı Peygamber-i Ekrem'e *(Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun)* sorgusuz sualsiz teslim oluşuydu. Peygamber'in verdiği tüm emirleri o hiç bir itirazda bulunmaksızın yerine getiriyordu.¹ Elbette Hz. Ali'nin 25 yıllık sessizlik dönemini ise başlı başına ayrı bir makalede ele almak gerekmektedir.

¹ Hz. Ali'nin hayatının bu bölümü ile ilgili bilgileri *Fusul'ul-Mie fi Heyat-i Ebi'l-Eimme, c. 1*'de detaylı bir şekilde okuyabilirsiniz. Bu Makalenin yazılmasında da söz konusu kitaptan istifade ettim.

İmam Ali'nin (a. s) Siyasi Sireti

Hüccet'ül-İslam ve'l Müslimin Seyyid Ahmed Hatemi

İmam Ali'nin (a.s) Çok Boyutlu Şahsiyeti

İmam Ali (Allah'ın selamı üzerine olsun) hakkında konuşmak hiç de öyle kolay bir şey değildir. Hakeza Kur'an hakkında da konuşmak aynı şekilde çok zordur ve ilginç olanı da bu ikisinin birbirinden ayrılmaz bir bütün oluşudur. İslam Peygamberi (Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun) şöyle buyurmuştur: "Ali Kur'an iledir ve Kur'an da Ali iledir. Bu ikisi kıyamete kadar asla birbirinden ayrılmazlar."¹

Bu birlikteliğin çok çeşitli boyutları vardır. Kur'an oldukça derin bir kitaptır, batını vardır ve herkes Kur'an'ın derinliklerine ulaşamaz.²

Ali (Allah'ın selamı üzerine olsun) da işte böyledir! Ali'yi tanımak asla kolay bir şey değildir. Ali'yi (Allah'ın selamı üzerine olsun) tanımak için işe Allah'tan başlamak gerekir. Sonra Peygambere (Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun) ve sonra da Ali'ye ulaşmak icap eder.³

Kur'an bütün asırların ve çağların ebedi kitabıdır. Bütün nesillerin kevseridir. Kur'an marifete ve ilime susayan insanları her zaman için suvaran, susuzluğunu gideren bir kitaptır.⁴

Kur'an-i Natik (konuşan Kur'an) olan Hz. Ali'nin (Allah'ın selamı üzerine olsun) ilim deryasına dalmak da bu özelliklere sahiptir. Hz. Ali (Allah'ın selamı üzerine olsun) bütün asırların imamıdır. Yegane kurtuluş yolu Hz. Ali'den ve yaşam tarzından ilham almakla mümkündür.

Kur'an Peygamberden (Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun) hemen sonra ve hatta bırakın diyeyim bizzat Peygamber zamanında, sürgün edilmiş ve mazlum düşmüştür.⁵

Kur'an'ın bu kaderi aynı zamanda konuşan Kur'an olan Ali'nin de (Allah'ın selamı üzerine olsun) kade-riydi.⁶ Bu esas üzere Hz. Ali'nin (Allah'ın selamı üzerine olsun) marifetler sofrasının kenarına oturmuş olan bizler, adeta onun sonsuz denizinin kenarında susuz oturmuş, var olan az bir kapasitemiz oranında da bu denizden faydalanmaya çalışıyoruz. Hayatımızda bir çok işe yarayacak faydalar umuyoruz. Biz bu makalemizde sadece Hz. Ali'nin siyasi boyutunu ele almaya çalışıyoruz. Allah izin verirse gelecekte de Hz. Ali'nin (Allah'ın selamı üzerine olsun) diğer boyutlarını ayrı birer makale halinde ele almaya çalışacağız.

Hz. Ali'nin siyasi siretini incelemek için şu üç konuyu detaylıca incelemek gerekir.

1- Siyasi siretten maksadımız.

2- Hz. Ali'nin siyasi oluşu.

3- İmam Ali (Allah'ın selamı üzerine olsun) açısından siyaset

¹ El-Müstedrek ale's-Sahihayn, c. 3, s. 124; Nur'ul Ebsar s. 93; Kenz'ul-Ummal c. 11, s. 603; Mecmeul Zevaid c. 9, s. 134; es-Sevaik'ul Muhrika, s. 72

² Hz. Ali (Allah'ın selamı üzerine olsun) şöyle buyurmuştur: "Kur'an'ın oldukça güzel bir zahiri ve çok derin bir batını vardır." (Bihar'ul-Envar c. 78, s. 206)

³ Mefatih'ul-Cinan kitabında yer alan bir duanın mefhumu.

⁴ İmam Rıza (Allah'ın selamı üzerine olsun) bir rivayette şöyle buyurmaktadır: Allah-u Teala Kur'an'ı belli bir zaman ve özel bir halk için göndermemiştir. Bu esas üzere Kur'an her zaman nurdur. Kıyamete kadar tazeliğini ve yeniliğini koruyacaktır. (Bihar'ul-Envar c. 92, s. 45)

⁵ Furkan süresi 30. ayet

⁶ Mizan'ul Hikmet, (on ciltlik) c. 1, s. 222 büyük bir kavga ve gürültüyle Kur'an'ın çekiciliğini ve etkinliğini azaltmaya çalışıyorlardı. (Fussilet suresi 26. Ayet) konuşan Kur'an olan Ali de (Allah'ın selamı üzerine olsun) aynı olayla karşı karşıya kalmıştı. Geniş bir propaganda ile Hz. Ali'nin nurlu yüzünü halktan gizlemeye çalışıyorlardı. Kur'an hakkında düşmanlarının bir çok bahaneçiliği söz konusuydu. (Zuhruf suresi 31. Ayet ile Yunus suresi 15. Ayet) aynı bahaneçilik Ali (Allah'ın selamı üzerine olsun) hakkında da geçerli idi. Dolayısıyla Ali (Allah'ın selamı üzerine olsun) ile Kur'an aynı kaderi paylaşıyordu.

Siyasi siretten maksadımız

“İmamların Siyasi Siretinde Bir Gezinti” adlı makalede siyasetin sözlük ve kavramsal anlamlarını detaylıca ele aldık. Burada da özetle söylemek gerekirse siyasi siretten maksadımız Hz. Ali'nin takip ettiği metottur. Biz bu konuda şu sorulara cevap bulmaya çalışacağız.

1- İmam Ali'nin (Allah'ın selamı üzerine olsun) bi'set ve hicret dönemindeki tutumu ne idi? Hz. Ali'nin bu dönemdeki (ki Hz. Ali bu dönemde İslam Peygamberine (Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun) tabi olmuş ve kelimenin tam anlamıyla fedakar ve kahraman bir asker konumundaydı.) siyasi sireti ne idi?

2- Hz. Ali (Allah'ın selamı üzerine olsun) 25 yıllık sükut döneminde ne tavırlar takındı? Evvela Hz. Ali'nin bu sessizliği ne anlam taşıyordu; toplumdaki tümüyle uzaklaşmak mıydı? Silahlı mücadeleden el çekmek miydi, yoksa hilafet makamına karşı takındığı başka bir tavır mıydı?

Ayrıca Hz. Ali'nin (Allah'ın selamı üzerine olsun) sessiz kalma felsefesi ne idi? Hz. Ali'nin (Allah'ın selamı üzerine olsun) konuşmalarında bazen yeterli taraftarının olmayışı, bazen de Müslümanların birliğinin olmayışı dile getirilmiştir. Bu ikisini bir arada düşünmek nasıl mümkündür? Şüphesiz Kur'an'da bir çelişki olmadığı gibi, konuşan Kur'an olan Ali'de de (Allah'ın selamı üzerine olsun) bir çelişki bulmak mümkün değildir. Zahirde böyle bir çelişki görülse de hemen kendimizi veya algılayışımızı hatalı kabul etmeliyiz; Kur'an veya Ali'yi değil... velhasıl bu konu siyasi siret olarak ele alınmalıdır.

Ayrıca Hz. Ali'nin bazı buhranlı hususlarda gerek müşavere ve gerekse pratik boyutta (siyasi ve kültürel sorunları halletmekte) hilafet düzeniyle sergilediği geçici işbirliğinin felsefesi ne idi ve bu siretten ne gibi ilhamlar almak mümkündür?

3- Hz. Ali'nin devlet ve hükümet hususundaki sireti nasıldı? Bu konuda çeşitli boyutlarıyla hangi programları uygulamaktaydı? Hz. Ali (Allah'ın selamı üzerine olsun), hükümetine düşünsel açıdan karşı çıkanlara karşı nasıl davranıyordu? Aynı şekilde komplocu düşmanlarına karşı nasıl bir tutum içindeydi? Beytülmal hususunda nasıl bir yol izliyordu? Bazı salih olmayan insanların iş başına geçirilmesinin veya iş başında tutulmasının sırrı ne idi? Bu şahıslar ilk başta da salih değiller miydi, yoksa sonradan mı sapıklığa düşmüşlerdi?

İmam (Allah'ın selamı üzerine olsun) yöneticileri azlederken hangi metodu takip ediyordu? Salih, ama aciz olan yöneticilere karşı nasıl davranıyordu? İdari açıdan sapanlara karşı ne yapıyordu? Hangi tavırları sergiliyordu? Beytülmal talan edenlere ve hain idarecilere karşı ne yapıyordu?

İşte bütün bu konuları incelemeye biz siyasi siret adını veriyoruz. Şüphesiz ki bu incelemede biz tümüyle metotları ele almaktayız. Bu metotlar Hz. Ali'nin hayatından ilhamla şekillenmiş metotlardır. Başka bir tabirle biz bu konuda Hz. Ali'nin siyasi hayatını incelemek amacıyla değiliz. Hz. Ali'nin hangi tarihte hükümeti ele geçirdiğini, hangi tarihte Cemal savaşını yaptığını ve benzeri olayları incelemeyi kast etmiyoruz. Bunlar Hz. Ali'nin siyasi hayatının seyridir. Biz ise siret ve metot üzerinde konuşmak istiyoruz. Gerçi Hz. Ali'nin hayat seyri de bir metindir ve dolayısıyla da incelenmesi gerekir. Ama siret daha çok istinbat (delil elde etme), sonuçlandırma ve siyerdan metot algılamak anlamını taşımaktadır.

Hz. Ali'nin (a.s) siyasi oluşu

Dediğimiz gibi siyasetten iki tür algılama söz konusudur. Birincisi siyaseti şeytanlık olarak tefsir eden ve insani ve siyasi değerlerden soyutlanma olarak kabullenen tarihin sürekli usta siyaset oyuncularının algılayışıdır. Bu algılayış türü, ilahi şahsiyetlerin münezzeh olduğu bir algılayıştır. İlahi veliler bu tür bir siyaset anlayışından uzaktırlar. İkinci algılayış türü ise ilahi şahsiyetlerin siyasetten algılayış türüdür ve bu da Allah'ın kullarının işlerini idare etmek ve

buhranlı dönemlerde doğru dürüst tutumlar sergilemek anlamındadır. Bu siyaset türü ilahi şahsiyetlerin hayatında açık bir şekilde göze çarpmaktadır.

Bu anlamda Hz. Ali’de siyasi bir şahsiyettir. Gerçi bazıları bizzat o dönemlerde Hz. Ali’yi siyasi olmayan bir şahıs olarak tanıtmışlardır. Zira onlara göre Hz. Ali’nin siyasetten algıladığı anlam, birinci tür algılayış biçimi değildi. Hz. Ali, hile, hokkabazlık ve her türlü düzene karşıydı. Nitekim Hz. Ali kendi döneminde halkın genelinin siyasetten ne anladığı hususunda şöyle buyurmaktadır: “Şüphesiz biz halkın çoğunun vefasızlığı, kurnazlık bildiği ve cahilleri tedbir ehli sandığı bir dönemde yaşıyoruz. Allah onları cezalandırsın. Neden böyle düşünüyorlar.”

Hz. Ali’nin (*Allah’ın selamı üzerine olsun*) burada belirttiği gibi o dönemde de halkın çoğu siyasetin hokkabazlık ve aldatmaca olduğuna inanıyordu. Nitekim Hz. Ali bu hutbenin başka bir yerinde şöyle buyurmaktadır: Allah’ın dostları da hile yolunu bilirler, ama onlar dinlerini ayaklar altına almazlar. Şeytani siyasete düşmelerine engel olan en büyük şey işte budur.”

Başka bir yerde ise şöyle buyurmaktadır: Bazen tecrübeli ve bilgin bir insan çözümü bilir; ama Allah’ın emri ona engel olur. Yapmaya gücü olduğu halde onu açık bir şekilde terk eder. Lakin Allah’a isyan ve günahın çekinmeyenler bu fırsattan istifade ederler.”¹

Hz. Ali sözlerinin bu bölümünde ilahi siyasetin hakikatini yorumlamaktadır. İlahi siyasetçiler Allah’ı esas alan kimselerdir. Onlar sadece Allah’tan korkarlar ve tavırlarını bu çerçevede sergilerler. Her ne kadar zararlarına da olsa bu çerçeveden dışarı çıkmazlar.

Hz. Ali sözünün başka bir yerinde şeytani siyasetin en açık örneği olan Muaviye’yi tanıtmakta ve şöyle buyurmaktadır: “Allah’a and olsun ki Muaviye benden daha kurnaz değildir. Ama o sözünde durmamakta ve günah işlemektedir. Eğer hilekarlık ve sözünde durmamak çirkin bir şey olmasaydı şüphesiz ben ondan daha zekiyim.”

Başka bir yerde ise şöyle buyurmaktadır: Şüphesiz sözünde durmayanlar günahkardır. Her günah bir tür küfürdür. Kıyamette her sahtekarın ve hilekarın kendisiyle tanınacağı bir bayrağı vardır.”

Hz. Ali bu sözünün devamında ilahi siyaseti yorumlayarak şöyle buyurmaktadır: “Allah’a and olsun ki beni hileyle gafil avlayamazlar ve sıkı tutmakla/şiddetle sayamazlar.”²

Bu sözün anlamı ise şudur ki ilahi siyasetçiler asla insanları aldatmazlar. Ama elbette başkalarına da aldanmazlar. İlahi siyasetçiler hile ve desise ehli değildir ve oyuna da gelmezler. Bu da aslında rivayetlerde yer alan, kiyaset, “feraset” ve “fetne” olarak adlandırılan gerçeğe işaretler. Hz. Ali’nin (*Allah’ın selamı üzerine olsun*) siyaseti Kur’an ve insani ölçülere bağlı kalmaktır. Muaviye’nin siyaseti ise tüm değerleri ayaklar altında çiğnemektir. İlahi siyaset ile şeytani siyaseti birbirinden ayıran en önemli özellik budur.

Ali’nin (*Allah’ın selamı üzerine olsun*) savaşlardaki siyaseti Peygamber’in (*Allah’ın selamı onun ve Ehl-i Beyt’inin üzerine olsun*) siyasetinin bir devamı konumundaydı. Önce hidayet, nasihat, irşad ve sonra da tavır söz konusuydu. Hz. Ali asla savaşı başlatan kimse olmazdı. Savaşlardan önce askerlere ilahi değerleri gözetmeyi tavsiye ederdi. Onlara savaşı başlatmamalarını, kaçanları takip etmemelerini ve yaralıları öldürmemeyi tavsiye ederdi. Bu tavsiyeler Hz. Ali’nin genelde askerlerine öğütlediği şeylerdi.³ Ama Muaviye’nin metodu tarihteki bütün zalimlerin takip ettiği metot idi. Muaviye için önemli olan sadece zaferdi. Bütün ilahi ve insani değerleri ayaklar altına alma pahasına da olsa o sadece galibiyeti düşünüyordu.

¹ *Nehc’ül-Belağa, 41. Hutbe*

² *Nehc’ül-Belağa, 200. Hutbe; Usul-i Kafi, c. 2, s. 448 (Bab’ul-Mekr ve’l-Gadr ve’l-Hadi’a); Mirat’ul-Ukul, c. 10, s. 319 ve şerhi molla Salih c. 9 s. 371*

³ *Bu konuda İbn-i Ebi’l-Hadid-i Mu’tezili Şerh-u Nehc’ül-Belağa, c. 10, s. 212-223’de detaylı bir şekilde bilgi vermiştir.*

Corc Cordak bu konuda şöyle diyor: “Ali’nin siyasetten anlamadığını söyleyenler Haşa Ali’nin de *(Allah’ın selamı üzerine olsun)* Muaviye gibi olmasını gerektiği düşünenler ve Muaviye gibi davranmasını bekleyenlerdir. Oysa Ali *(Allah’ın selamı üzerine olsun)* gerçekten Ali’dir ve sadece kendi ilahi metoduyla hareket eder.”¹

Bu esas üzere Ali de *(Allah’ın selamı üzerine olsun)* bir siyaset adamıydı. Bütün bu anlatılanlardan da anlaşıldığı üzere o sadece hakk olanı gözetir ve izlerdi. Hz. Ali *(Allah’ın selamı üzerine olsun)* fedakarlığın gerektiği yerde fedakarlık örneği kesilirdi. Görevinin sessizlik olduğu yerde de kahramanca sessiz kalıyor, susuyordu. Şer’i bir teklif olarak iktidara geçtiği zaman da bu gücünü ilahi değerleri ihya yolunda kullandı. Böylece tarih boyunca ilahi bir devlet için değerli bir örnek ve olgu oldu. Ama ne yazık ki kudret aşığı kimseler bu ilahi şahsiyetin ve insanlara hizmet aşkıyla tutuşan bir önderin hakimiyetinin devam etmesine izin vermediler. Ne kadar yazık!

Hz. Ali (a.s) Açısından Siyaset

Gerçek anlamıyla siyaset dinin bizzat kendisinde vardır. Zira insanın dünya ve ahiret sadetini temin etmeye çalışan bir din, bu anlama yabancı kalmaz. Başka bir tabirle ilahi dinlerden hiç birini siyasetten ayrı düşünülemez.

“Sezar’ın hakkını Sezar’a, İsa’nın hakkını da İsa’ya vermek gerekir.” düşüncesi veya “İki kılıç vardır ki tek kişinin elinde bir araya gelmez: Birinci kılıç siyasi güç kılıcıdır ki, Sezar’ın eline vermek gerekir. İkinci kılıç da dini güç kılıcıdır ki, onu da İsa’nın eline vermek gerekir.”² zihniyeti ilahi büyük bir peygamberin mantığı olamaz. Dininin bu şekilde tahrif edilmiş olması da Hz. İsa’nın mazlumiyetinin göstergesidir. İmam’ın (r. a) tabiriyle, “İsa’nın dinini de tahrif ettiler. Mesih’in dini günümüzde tahrif edilmiştir. Hz. İsa sadece insanları ibadete davet etmiştir.”³

İlginçtir, bazı Hıristiyan düşünür ve ruhanileri de Hıristiyanlıktaki bu düşünceyi red etmişlerdir. Ortaçağ Avrupa’sında yaşayan ünlü düşünür (Miladi 1225- 1274) Thomas Ekonyas şöyle demektedir: “Hıristiyanlıkta maddi ve manevi alanların birbirinden ayrılması kabul edilir bir şey değildir. Zira Hıristiyanlık inancına göre de ebedi rahmete erişmek için ahlaki üstünlüklere sahip olmak gerekir. Başka bir tabirle din ve devlet, mensupları için ahlaki üstünlükler kazandırmak hususunda ortak bir sorumluluk taşımaktadır.”⁴

Dinlerin sonuncusu olan İslam dini de insanın toplum idaresindeki tüm maddi ve manevi ihtiyaçlarını karşıladığını hakkıyla iddia etmektedir. Bu din bütün bu hususlarda hiç bir şeyi ihmal etmemiştir. Hammad’ın İmam Sadık’dan *(Allah’ın selamı üzerine olsun)* naklettiği sahih bir rivayette şöyle yer almıştır: “ihtiyaç duyulan her şey hakkında Allah’ın kitabı ve Peygamberin sünnetinde mutlaka bir açıklama mevcuttur.”⁵

Başka bir rivayette ise İmam Sadık *(Allah’ın selamı üzerine olsun)* şöyle buyurmaktadır: “Allah Tebarek ve Teala Kur’an’ı her şeyin açıklayıcısı olarak nazil buyurmuştur. Allah’a hamd olsun ki kulun ihtiyaç duyduğu hiç bir şeyi ihmal etmemiş, görmezlikten gelmemiştir. İnsanların “Keşke bu da Kur’an’da olsaydı” dediği her şeyi Allah Kur’an’da beyan etmiştir.”⁶

Evet biz kitap ve sünnetten istinbat etme gücüne sahip olmayabiliriz ve İslam’ı olduğu şekilde insanlara ulaştırma noktasında kusur edebiliriz. Ama bu bizim zaafımızdır. İslam’ın ek-

¹ Fi Zilal’il Nehc’ül-Belağa c. 1, s. 358

² Luka İncili 22. Bab, 38. ayet

³ Sahife-i Nur c. 5, s. 167

⁴ Hudavendan-i Endişe-i Siyasi, (Maykıl FASTER) c. 10, 2. Bölüm s. 451

⁵ Usul-i Kaft, c. 1, s. 59 (Bab’ur-Red ilel Kitap ve’s-Sünnet, 4. Hadis)

⁶ a. g. e 2. hadis

sikliği değildir. İmam Sadık *(Allah'ın selamı üzerine olsun)* bu hususta şöyle buyurmuştur: “İki insanın ihtilafa düştüğü her şeyin hükmü Allah'ın kitabında mutlaka mevcuttur; ama insanların akli bu hükme ulaşamamaktadır.”¹

İslam kanunlarına yapılacak genel bir bakış da bu iddiamızın en canlı şahididir. Dini açıklama iddiasında bulunanların “Gerçi peygamberlerin hadislerinde hayatın çeşitli boyutları hakkında açıklamalar mevcuttur. Nehc’ul-Belağa’da yer alan hutbeler ve mektuplarda Allah’ı tanıma, dini tanıma, eğitim ve öğretim hakkında geniş bilgiler yer almıştır. Ahlak, toplumsal ilişkiler, devlet işleri ve hükümet idaresi hakkında çok kapsamlı tavsiyeler yer almıştır; ama onlar risalet ve imamet görevlerinin yanı sıra öğretmen, ıslahatçı ve de hizmet ve salih amel ile görevli kimselerdi. Dolayısıyla bu açıdan verdikleri emirler değerli ve seçkin emirler olmasına rağmen, din ve şeriatın bir parçası sayılmamaktadır ve **“O SADECE İNDİRİLEN BİR VAHİYDİR”** gerçeği kapsamına girmemektedir.”² İnancı hiç de doğru bir inanç değildir. Bu söz hiç şüphesiz dine derin bir bakış açısından mahrumiyetin ve doğru bir algılayışa sahip olmayışın göstergesidir. Peygamber *(Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun)* ve İmam Ali'nin *(Allah'ın selamı üzerine olsun)* sireti de din ve siyasetin birlikteliği görüşünün en açık kanıtıdır. Her ikisinin de hem bi'set döneminde, hem hicrette ve özellikle de Hz. Ali'nin 25 yıllık sessizlik döneminde ve dört küsur yıllık hükümeti döneminde takip ettikleri metot üsteki iddialarımızın ispatı için en açık delili sayılmaktadır. Merhum İmam'ın güzel tabiriyle: “Siyaset asla dinden ayrı değildir, sömürgeciler Müslüman milletleri kaderlerini tayin etmekten mahrum kılmak istemektedir. Mukaddes İslam dininde ibadi hususlardan çok siyasi ve toplumsal hususlar ele alınmıştır. İslam Peygamberinin Müslümanların iç ve dış işleri hususunda takip ettiği metot da, en büyük görevlerinden birinin siyasi mücadele olduğunu göstermektedir. İmam Ali *(Allah'ın selamı üzerine olsun)* ve İmam Hüseyin'in *(Allah'ın selamı üzerine olsun)* şahadetleri ile İmamların hapis, işkence, sürgün ve zehirlenmeleri de hep zalimler aleyhine yürütülen siyasi mücadelenin bir parçası olmuştur. Tek kelime ile siyasi faaliyetler ve mücadeleler, dini sorumlulukların çok önemli bir bölümünü oluşturmaktadır.”³

Eğer hükümet teşkil etmek ve idare etmek siyasetin bir parçası değilse o halde siyaset nedir? Eğer komplocu muhaliflere karşı kesin ve devrimci tutum sergilemek siyaset değilse, o halde siyaset nedir? Eğer İslami adil devletin idaresi için ortaya koyulan en iyi programlar siyaset değilse, o halde siyaset nedir? Hz. Ali'nin *(Allah'ın selamı üzerine olsun)* sireti de onun ilahi görüşünü ortaya koymaktadır. Hz. Ali asla siyasetin dinden ayrı olduğunu kabul etmemiştir.

¹ a. g. e, s. 60, 6. Hadis

² Mehdi Bazergan, Huda, ahiret, hedef-i bi'set-i Enbiya, Kıyan, 28. Sayı, s. 55

³ Sahife-i Nur, c. 4, s. 33

Hız. Ali'ye göre yöneticiliğe layık olanlar iyi siyaset yapanlardır. Siyasi ve güzel metotlar yöneticiliğin en temel şartlarıdır. Hakkı ihya eden veya batılı ortadan kaldıran bir yönetim hakkında Hız. Ali *(Allah'ın selamı üzerine olsun)* şöyle buyurmuştur: "Siyaseti güzel olanın itaati de farzdır."¹

Hakeza şöyle buyurmuştur: "Siyaseti güzel olanın riyaseti de sürekli olur."² Hız. Ali başka bir sözünde ilahi siyasete girişin ilk adımının, insanın kendini terbiye ve yönetmesi olduğunu beyan ederek şöyle buyurmaktadır: "Kendisini idare edip yöneten kimse gerçek siyaseti derk etmiştir."³

Merhum Muhakkik Hansari bu cümleyi şöyle açıklamaktadır: "İnsanları yönetme siyaseti onlara iyi bir şeyi emretmek veya kötü bir şeyi yasaklamaktır. Tek kelimeyle insanları faydalı şeylere yöneltmektir. Dolayısıyla nefsinin idare edenler, insanları da idare edebilecek ve kendisine itaatkar kılacak bir makama ulaşırlar."⁴

Hız. Ali'nin *(Allah'ın selamı üzerine olsun)* sözlerinde geçen siyaset kavramı hükümet ve idarecilikle aynı anlamı ifade etmektedir. Örneğin Hız. Ali şöyle buyurmuştur: "Siyaset güzelliği; idarecilikte adalete riayet etmek ve gücü olduğu halde insanları affetmektir."⁵

Hız. Ali'nin *(Allah'ın selamı üzerine olsun)* beğendiği siyaset şu iki temele dayalıdır: Adalet ve bağış...

Nitekim bizzat kendisi de bu esas üzere hareket etmiştir.

Hız. Ali'ye göre doğru dürüst bir siyaset toplumun kurtuluşuna ve birliğine sebep olacak bir şeydir. Nitekim şöyle buyurmuştur: "Güzel siyaset insanları ayakta /kıvamda tutar."⁶

Güzel siyasetin en açık göstergesi toplumu doğru dürüst idare etmek ve her türlü israftan sakınmaktır. Nitekim Hız. Ali şöyle buyurmuştur: "İyi idare etmek ve israftan sakınmak güzel siyasetin bir parçasıdır."⁷

Bunlar Hız. Ali'nin siyaset hakkında buyurduğu sözlerden sadece bazılarıdır ve bunların hepsi de toplumu doğru dürüst idare etmek anlamını ifade etmektedir. Hız. Ali bir çok yerde güzel siyasetten bahs etmiştir ve maksadı da işte bu ilahi siyasettir. Hız. Ali'nin toplumu idare etmek için yaptığı açıklamalar siyasetten ibarettir. Bunun karşısında yer alan kötü siyaset ise şeytani bir siyasettir. Muaviye ve taraftarları da bu siyasete inanmış ve bu siyaset esasınca amel etmişlerdir.

Bu esas üzere Resulullah'ın da *(Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun)* hayatı boyunca sergiledikleri hem sözleri ve hem de davranışları; siyaset ve diyanetin aynı şeyler olduğu hususunda canlı kanıtlar konumundadır.

¹ Gurer ve Durer, merhum Hansari'nin şerhiyle, c. 5, s. 211

² a. g. e s. 294

³ a. g. e, c. 5, s. 209

⁴ a. g. e

⁵ a. g. e, c. 3, s. 375

⁶ a. g. e, s. 384

⁷ a. g. e, s. 385

İmam Ali'nin (a.s) Hayatından ilginç nokteler Allame Seyyid Murtaza Askeri

Şeriatın kemali

Hız. Adem ile başlayıp son Peygamber Hız. Muhammed'e kadar insanlara ulaştırılması için nazil olan İslam şeriatı, son Peygamber *(Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun)* zamanında, veda hac-cında, Gadir-i Hum'da, Ali bin Ebi Talib'in *(Allah'ın selamı üzerine olsun)* vasi olarak tayininden sonra kemale ermiştir. ???¹

Peygamberin (s.a.v) terbiye ettiği kimse

Hız. Ali *(Allah'ın selamı üzerine olsun)* İsmail soyundan olup Ebu Talib'in oğludur ve terbiye açısından da Peygamberlerin sonuncusu Hız. Muhammed'in *(Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun)* terbiye ettiği kim-sedir. Hız. Ali son Peygamber *(Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun)* zamanında adeta bir gölge gibi sü-rekli onunla birlikteydi. Allah'ın isteği üzere Ali *(Allah'ın selamı üzerine olsun)* Peygamber-i Ekrem'in *(Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun)* kucağında büyüdü.

Hız. Ebu Talib ise ataları gibi Allah'ın evini ziyaret edenleri ve hacıları ağırılıyordu. Ebu Talib ve atalarının iki önemli görevi vardı:

1- Mekke'de Zemzem kuyusu dışında hiç bir su kaynağı yoktu. Onlar yıl boyunca sürekli su çekiyor ve hacıların yolunda deriden yapılmış havuzlara döküyorlardı. Hac mevsiminde içine bir miktar kuru üzüm de atıyor ve böylece insanların susuzluğunu gidermeye çalışıyorlardı.

2- Bazen hacılar için yollarda deve kesiyor ve kızartarak hacıları doyurmaya çalışıyorlardı.

Mekke halkının tek geliri ticaret olduğundan Haşim, kendi oğullarına ticaret için yazın İran ve Şama'a gitmelerini, kışın ise Yemen ve Afrika'ya yolculuk etmelerini öğretmişti. Ebu Talib iki yıldır ticaret yapamıyordu ve bu yüzden de fakir düşmüştü; ayrıca Mekke'de de o yıl büyük bir kıtlık baş göstermişti. Öyle ki insanlar aileler halinde Mekke'den dışarı çıkıyorlardı. Böylece birisi öldüğünde ailenin diğer fertleri tarafından defn ediliyordu. Bu şartlarda Haşim oğul-larından iki kişinin durumu çok iyi idi. Onlardan biri Hız. Hatice ile evlenen ve zengin olan İslam Peygamberiydi, diğeri ise büyük bir mala sahip olan Peygamberin *(Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun)* amcası Abbas idi. Peygamber amcası Abbas'ın yanına giderek, Ebu Talib'in çocukla-rına bakarak yükünü hafifletmeyi teklif etti. Birlikte Ebu Talib'in yanına giderek şöyle dediler: "Biz çocuklarından istediğini kendi yanımıza götürmeye hazırız." Ebu Talib şöyle dedi: "Siz bana Akil'i bırakın da istediğinizi yapın." Bu tabirden de anlaşıldığı üzere Akil ailenin büyüğü ve çalışanı idi. Abbas, Cafer'i ve Peygamber-i Ekrem de *(Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun)* Ali'yi kendisiyle birlikte götürdü.²

Vahiy Sırdaşı

Hız. Ali *(Allah'ın selamı üzerine olsun)* Nehc'ul-Belağa'da şöyle buyurmaktadır: "Allah, sütten kesildiği andan itibaren meleklerin büyüklerinden birini ona arkadaş etmişti; O melek, ona gece gündüz yüceliklerin yolunu, alemin güzel ahlakını öğretirdi. Ben de yavrusu devenin ardından nasıl giderse onu öylece takip ederdim; her gün huylarından birini öğretir, ona uymamı isterdi. Her

¹ Maide Suresi, 3. ayet

² Daha çok bilgi için el-Kamil fi't-Tarih, İbn-i Esir, c. 2, s. 58; Sire-i İbn-i Hişam, c. 1, s. 262; Şerh-i Nehc'il Belağa-i İbn-i Ebi'l-Hadid c. 13, s. 119 kaynaklarına müracaat ediniz.

yıl Hira dağına çekilirdi, onu ben görürdüm, benden başkası da görmezdi. O gün İslam Resulullah ve Hatice'nin evinden başka hiçbir evde yoktu; ben de onların üçüncüsüydim. Vahyin ve risaletin nurunu görür, nübüvvetinin kokusunu duyardım.”¹

Peygamber-i Ekrem (Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun) yılda bir ay boyunca Hira dağında itikafa çekiliyordu. Bu itikaf Peygamberi Ekrem'den (Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun) önce de adet idi. Abdulmuttalib de burada itikafa giriyordu. Peygamberin (Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun) itikafı zamanında Ali (Allah'ın selamı üzerine olsun) kendisi için su ve yiyecek getiriyor ve ihtiyaçlarını karşılıyordu. Nitekim Hz. Ali (Allah'ın selamı üzerine olsun) şöyle buyurmuştur: “Peygamber-i Ekrem'e (Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun) ilk vahiy nazil olduğunda² ben de Peygamber (Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun) ile birlikteydim. Vahiy nazil olunca bir ses işittim. Peygamber-i Ekrem'e, “Bu nedir?” diye sordum. şöyle buyurdu: “Bu ibadetimden ümidini kesen şeytanın feryadıdır. Şüphesiz ki sen de benim duyduğumu duyuyor ve benim gördüğümü görüyorsun; ama sen peygamber değilsin, benim vasimsin.”³

İlk Cemaat namazı

İlk vahiy ayetleri nazil olduktan sonra peygamber-i Ekrem (Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun) Hira mağarasından eve geldi ve aynı gün Cebrail Peygambere (Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun) namaz hükmünü getirdi. Ona abdest almayı ve namaz kılmayı öğretti. İlk cemaat namazını Peygamber, Ali ve Hatice birlikte kıldılar. Ehl-i Sünnet tarihçilerinin imamı sayılan Taberi meşhur tarih kitabında şöyle yazmaktadır: “Yahya bin Afif-i Kindi şöyle diyor: “Hac için Mekte'ye geldiğimde Abbas'ın misafiri oldum. Peygamberin amcası Abbas'ın evi, Allah'ın evi Kabe'ye bakıyordu. Gün ortası birinin gelip oradan göklere baktığını gördüm.”⁴ Allah'ın evinin karşısında durdu, sağ tarafında genç bir çocuk ve arkasında da bir kadın vardı. O eğilince, onlar da eğildiler. O toprağa kapanınca, onlar da kapandılar. Abbas gelince gördüklerimi ona anlattım. Bana, “Onların kim olduğunu biliyor musun?” diye sordu. Ben, “hayır” deyince de şöyle dedi: “O önde olan kardeşimin oğlu Muhammed bin Abdullah'tır. O göklerden kendisine vahiy geldiğini söylüyor. Sağında duran çocuk ise Ali'dir. Arkasında duran kadın ise kardeşimin oğlu Muhammed'in eşi Hatice'dir. Ben yeryüzünde bu üç kişiden başka bu dini kabul eden hiç kimseyi görmedim.”⁵

İlk tebliğ ve Ali'nin velayeti

Taberi'nin tarih kitabında beyan ettiği üzere bi'setin üçüncü yılında **“(ÖNCE) EN YAKIN AKRABANI UYAR”**⁶ ayeti nazil oldu. Bunu üzerine Peygamber-i Ekrem'in (Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun) davetine yakın akrabalarından başlaması gerekiyordu. Ali (Allah'ın selamı üzerine olsun) Peygamberin evinde kalıyordu. Peygamber-i Ekrem (Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun) ona koyun budunu ızgara yapmasını ve ayran hazırlamasını emretti. Sonra da Abdulmuttalib oğullarını eve davet etmesini söyledi. Hz. Ali de Peygamberin söylediklerini yerine getirdi ve misafirler tek tek geldiler. Peygamber-i Ekrem (Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun) koyun budundan bir miktar

¹ Nehc'ul Belağa, 234. Hutbe, Kasıa Hutbesi

² Alak suresi 1-4. ayetler

³ Nehc'ul Belağa, Kasıa hutbesi

⁴ Peygamberi Ekrem öğlen, güneşin zevalini ve öğlen namazının vaktinin girip girmediğini öğrenmek istiyordu.

⁵ Tarihi-i Taberi, Beyrut, dar'ul-Kamus'il Hadis c. 2, s. 212

⁶ Şuara suresi 214. ayet

yedi, bir bardak ayran içti ve bu vesileyle sofraya bereketlendi. Misafirler tek tek yediler, doyular, o koyun budu ve ayran olduğu gibi durdu.

Ebu Leheb şöyle dedi: “Ne kadar büyük sihir yaptı.” O gitti ve ardından da diğerleri çıkıp gittiler. Peygamber-i Ekrem (Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun) Ali'ye (Allah'ın selamı üzerine olsun), “Gördün mü ne yaptı? Onları yeniden davet et, ” diye buyurdu. Bu defa Peygamber (Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun) misafirlerini ağırlarken acele davrandı ve şöyle buyurdu: “Kim bu konuda bana yardımcı olursa benim kardeşim, vezirim, yardımcım ve benden sonra aranızdaki halifem olacaktır.”

Onlar Müslüman olmadığından kabul etmediler. Sadece Ali (Allah'ın selamı üzerine olsun), “Ben ey Resulullah” diye buyurdu. Resul-i Ekrem de Ali'nin elinden tutup (bütün bunların ince ve hikmetli nükteleri vardır) şöyle buyurdu: Bu benim kardeşim, vezirim, vasım ve aranızdaki halifemdir. Onu dinleyin ve ona itaat edin.”

Onlar da kalkıp gittiler. Ebu Talib'i alaya alıp şöyle diyorlardı: “Şu kardeşin oğlu sana oğluna itaat etmeni emrediyor.”¹

Buradan da anlaşıldığı üzere Peygamberin (Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun) ilk tebliği Allah'ın vahdaniyeti, rububiyeti, kendi risaleti ve Ali'nin (Allah'ın selamı üzerine olsun) vasiyeti idi. Yani bu üç şeyin tebliği birlikte yapılmıştır.

Peygamberin yatağına tekrar yatma

Peygamber-i Ekrem'in (Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun) açık davetinden sonra Kureyş Ebu't Talib'den Peygamberin (Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun) yanına gitmesini ve mal istediği takdirde kendisine mal vereceklerini, saltanat istediği takdirde etrafına toplanacaklarını ve kendisine saltanat vereceklerini iletmesini istedi. Bütün bunlara karşılık Peygamberden sadece davetinden al çekmesini istiyorlardı.

Peygamber (Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun) bunu duyduktan sonra şöyle buyurdu: “Ey amca Allah'a and olsun ki güneşi sağ elime, ayı ise sol elime verecek olsalar, yine de bu davadan el çekmem. Allah ya bu dine yardım edecek, ya da ben bu yolda can vereceğim.”²

Onlar aciz kaldılar ve bunun üzerine de zayıflara eziyet ve işkence etmeye başladılar. Peygamber-i Ekrem bunun üzerine hicret emrini verdi. Bazıları Cafer bin Ebi Talib başkanlığında Kızıldeniz üzerinden Habeşistan'a hicret etti. Kureyş ise Haşim oğullarıyla alış veriş etmeye, bir yerde oturmamaya ve onlarla konuşmamaya yemin içmişti. Onlar Peygamberi (Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun) kendilerine teslim edinceye kadar Haşim Oğulları ile ilişkilerini kesmeyi sürdürme kararını almışlardı. Kendilerine teslim ettiklerinde ise hemen Peygamberi şehit edeceklerdi. Onlar bu isteklerini bir antlaşma şeklinde Kabe duvarına astılar. Ebu Talib tehlike hissine kapıldı. Bu yüzden bu yüzden Haşim oğulları, Muttalib oğulları ve yeni Müslüman olanlarla birlikte Şi'b-i Ebi Talib denen yere sığındılar. Hz. Hatice'nin (Allah'ın selamı üzerine olsun) tüm serveti burada harcandı. Burada geçirilen geceler Peygamber için çok tehlikeli gecelerdi. Kureyş her an uzaktan Peygamber-i Ekrem'in yatağını hedef alıp onu karanlıkta şehit edebiliyorlardı. Bu yüzden hava kararıp herkes yatınca Ebu Talib Peygamberin (Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun) yerini Hz. Ali ile değiştiriyordu. Böylece Peygamberi hedef karar aldıklarında onu korumuş olacaktı. Bir gün Ali (Allah'ın selamı üzerine olsun) babasına şöyle dedi: “Bu takdirde ben öldürüleceğim” Ebu Talib, “öldürülürsen de sevgili yolunda öldürüleceksin” dedi. Hz. Ali şöyle dedi: “Ben bundan razı olmadığımı söylemek istemedim, aksine ben sevgili yolunda öldürüleceğimi bildiğimi söylemek istiyordum.”

¹ Tarih-i Taberi, c. 2, s. 217; el-Kamil fi't-Tarih, İbn-i Esir, c. 2, s. 63; Şerh-u Nehc'il Belağa İbn-i Ebil Hadid, c. 13, s. 211

² Sire-i İbn-i Hişam, c. 1, s. 266-265

Peygamber (s.a.v) Yatağında

Ebu Talib'in vefatından sonra Kureyş'in eziyetleri arttı. Peygamberi Ekrem bunun üzerine Mekke'den Medine'ye hicret etmekle görevlendirildi. Kureyş Dar'un-Nedve denilen yerde bir araya toplandı ve geceleyin her kabileden bir kişiden oluşan bir toplulukla Peygambere *(Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun)* saldırma ve onu öldürme kararını aldı. Böylece kanı kabileler arasında dağılacak ve katili belli bir grup olmayacaktı. Ebu Leheb de bu topluluğa katılmıştı. Cebrail-i Emin Peygamber-i Ekrem'e *(Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun)* hicret emrini getirdi ve Peygamber de hicret etme kararını verdi. Peygamberin evini muhasara ettikleri gece de Ali'yi kendi yerine yatırdı ve Ali böylece bir daha fedakarlık etmiş oldu.

Hz. Ali şöyle dedi: "Eğer ben sizin yerinize yatacak olursam siz hayatta kalır mısınız.?" Peygamber, "Evet" deyince de Ali şahadeti göze alarak Peygamber hayatta kalsın diye onun yerine yattı. Peygamber-i *(Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun)* Ekrem yerden bir avuç toprak alarak müşriklerin üzerine serpti ve yola düştü. Müşrikler Peygamberin gittiğini dahi görmediler.

O zamanlar duvarlar kısa olduğundan müşrikler peygamberi dışarıdan da görüyorlardı. Eziyet etmek için sabaha kadar evini taşladılar. Ebu Leheb'in emri üzerine sabahleyin saldırıya geçeceklerdi. Sabah olunca beklediklerinin aksine Hz. Ali'nin *(Allah'ın selamı üzerine olsun)* Peygamberin yatağında yattığını gördüler. Ona "Muhammed nerede?" diye sordular. Hz. Ali *(Allah'ın selamı üzerine olsun)*, "Onu bana mı teslim ettiniz?" diye cevap verdi.

Emanete riayetin en güzel örneği

Kureyş birbirine güvenmiyordu. Bu yüzden altın ve gümüşlerini, Muhammed'ul-Emin diye adlandırdıkları Peygamber-i Ekrem'e *(Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun)* teslim etmişlerdi. Hz. Ali de *(Allah'ın selamı üzerine olsun)* Peygamber *(Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun)* tarafından hicret ettikten sonra bu emanetleri insanlara geri vermekle görevlendirildi. Hz. Ali bu görev esasınca üç gün boyunca insanlara emanetlerini teslim etti. Daha sonra Allah'ın evi Kabe'de, "Peygamberin *(Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun)* yanında bir emaneti olan var mıdır?" diye ilan etti. Ama hiç kimse gelmedi.

Peygamber (s.a.v) Ali'yi (a.s) beklerken

Ali'nin *(Allah'ın selamı üzerine olsun)* diğer bir görevi de Fatıma binti Muhammed *(Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun)*, annesi Fatıma binti Esed ve Fatıma binti Abdulmuttalib'i Medine'ye götürmekle sorumlu kılınmış olmasıydı.. Peygamber-i Ekrem *(Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun)* Kuba denilen yere ulaşınca orada durdu, Ebu Bekir her ne kadar Medine'ye gitmelerini söylediye de Peygamber kabul etmedi ve "Ali'nin gelmesi gerekir!" diye buyurdu. Ali *(Allah'ın selamı üzerine olsun)* geldi ve yaya yürümekten ayakları şişmiş durumdaydı. Peygamberin duasıyla ayakları iyileşti ve birlikte Medine'ye girdiler. Bu da Peygamber'in *(Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun)*, Ali'ye *(Allah'ın selamı üzerine olsun)* karşı gösterdiği sevgi ve dostluğun derecesini göstermektedir.

Ali'nin (Allah'ın selamı üzerine olsun) Cesareti

***Bedir**

Bedir savaşında Kureyş'in 1000 kişilik ordusu Peygamber-i Ekrem'in 313 kişilik ordusu karşısında yer aldı. Peygamberin askerleri savaşa hazırlıklı değildi; sadece Kureyş kafilesini almak için hazırlık görmüşlerdi. Bu savaşta Kureyş'ten 70 kişi öldürüldü, bunlardan 35 kişisi Ali'nin eliyle öldürüldü. Bu 35 kişisi de sıradan insanlar değildi; hepsi Kureyş'in önde gelenleri ve kahramanlarıydı.

***Uhud**

Kureyş Bedir savaşını telafi etmek ve öldürülenlerin intikamını almak için Medine'ye doğru harekete geçti. Peygamber-i Ekrem de *(Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun)* Medine'den çıktı ve

iki ordu Uhud dağlarının eteklerinde karşı karşıya geldi. O zamanlar adet olduğu üzere kahramanlar ordunun bayraktarlığı görevini yürütüyordu. Nitekim Aşura olayında ordunun kahramanı Hz. Ebu'l Fazl olduğu için aynı zamanda bayraktarlık görevini de yapıyordu. Eğer bir savaşta bu bayrak yere düşecek olursa askerler kaçıyor, ordu bozguna uğruyordu. Uhud savaşında da Kureyş kafilesinden dokuz kişi birbiri ardınca bu bayrağı kaldırıp bayraktarlık görevini yürüttü. Hz. Ali *(Allah'ın selamı üzerine olsun)* işte bu bayrağı kaldıran kahramanları birbiri ardınca yok etti. Dokuzuncu bayraktarları da öldürülünce Kureyş ordusu bozguna uğradı.

*Hendek

Hendek savaşında da Kureyş 10.000 kişilik bir güçle harekete geçti. Peygamber-i Ekrem ve Müslümanlar Medine'yi korumak için Selman-i Farisi'nin öğretileri esasınca Hendek kazmaya başladılar. Böylece düşmanın Medine'ye girişini önlemek istiyorlardı. 1000 süvariye eşit olan Amr bin Abdud adlı kahraman atıyla hendekten atlayarak karşıya geçti. Peygamber'in *(Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun)* ashabı onunla karşı karşıya gelmekten korkuyordu. Amr onlara bakarak şöyle diyordu: "Siz ölümlerinizin cennete gittiğinizi söylüyorsunuz. Acaba sizden cennete gitmek isteyen yok mu?"

Hiç kimse ona cevap veremiyordu. Sonunda yüksek sesle şöyle dedi: "O kadar feryat ettim ve teke tek benimle savaşmayı göze alan birini çağırdım ki sonunda sesim kısıldı."

Evet gerçekten de hepsi korkuyorlardı. Sonunda Peygamber-i Ekrem *(Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun)*, "Kim onunla savaşmaya hazırdır?" diye buyurdu. Ali *(Allah'ın selamı üzerine olsun)* "Ben" deyince Peygamber-i Ekrem *(Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun)* sarığını onun başına koydu. Hz. Ali *(Allah'ın selamı üzerine olsun)* Amr ile karşı karşıya gelince ona şöyle dedi: "Sen karşına çıkacak kimsenin üç hacedinden birini kabul edeceğini söyledin. Benim senden istediğim üç şey şudur:

- 1- Gel Müslüman ol!
- 2- Ordunu alıp geri dön,
- 3- Sen süvarisin, ben ise piyade; o halde sen de bineğinden in de öyle savaşalım."

Amr Hz. Ali'nin *(Allah'ın selamı üzerine olsun)* ilk iki isteğini reddetti ve şöyle dedi: "Araplar arasında böylesine hazırlıklı ve istekli birinin olacağını sanmıyordum"

Amr atından inerek kaçma imkanı da olmasın diye önce atını öldürdü. Hemen dönüp kılıcıyla Ali'ye *(Allah'ın selamı üzerine olsun)* saldırdı. Hz. Ali onun kılıç darbesine karşı kalkanını kullandı; ama kalkanı ortadan ikiye ayrıldı ve kılıç Hz. Ali'nin *(Allah'ın selamı üzerine olsun)* başına isabet etti. Daha sonraları İbn-i Mülcem'in kılıcı da aynı noktaya isabet etmişti. Çok geçmeden Hz. Ali *(Allah'ın selamı üzerine olsun)* Amr'ın ayağını yaralayarak onu yere düşürdü ve göğsünün üzerine çöktü.

Eğer bir Müslüman, bir kafiri öldürecek olursa onun tüm elbisesini ve üzerindeki her şeyini alıyordu. Ama Hz. Ali böyle yapmadı. Amr'ın kız kardeşi bu haberi duyunca şöyle dedi: "Eğer kardeşimin elbiselerini çıkaracak olsaydı, ömrünün sonuna kadar bunun için ağlardım. Ama kardeşim Amr'ı öldüren kimse Ebu Talib gibi büyük şahsiyetin oğludur."¹

Ömer bin Hattab şöyle diyor: "Amr'ın zırhı bin dinar (veya bin dirhem) değerindeydi."

Hz. Ali *(Allah'ın selamı üzerine olsun)* ise şöyle buyurmuştur: "Amcamın oğlunu soyup elbisesini almak istemedim." (Hz. Ali ve Amr Kureyş'ten olup amca oğulları sayılmaktaydı.)

*Hayber

Yahudiler tarihte de bilindiği gibi zengin, isyankar ve eziyet eden bir topluluktur. Peygamber-i Ekrem Hayber Yahudileriyle savaşmakla görevlendirilmişti. Merhab adlı Yahudi, bu savaşta kahraman rakibinin kalbine korku salmak için miğfer yerine başına taç koymuştu.

¹ Müstedrek-i Hakim , c. 3, s. 33

Resul-i Ekrem *(Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun)* ilk gün Ebu Bekir'i bir orduyla birlikte Hayber Yahudilerinin üzerine gönderdi. Ama maalesef bu ordu bozguna uğrayıp geri döndü. Rivayetlerde de yer aldığına göre bu yenilgi sebebiyle Ebu Bekir ve ordusu birbirini korkaklıkla suçluyordu. Ertesi gün Ömer büyük bir ordu ile gitti; ama ne yazık ki o da yenilgiye uğrayarak geri döndü ve birbirini korkaklıkla suçladı.¹

Üçüncü günü Peygamber *(Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun)* şöyle buyurdu: “Yarın Allah ve Resulünün sevgilisi olan, bizzat Allah ve resulünü seven, sürekli düşmana saldıran ve asla savaş meydanlarından kaçmayan birini düşmanın üzerine göndereceğim.”

Ashabın tümü sabaha kadar bu şahsın kendisi olacağı beklentisiyle sabahladı. Sabah olunca Peygamber-i Ekrem, “Ali nerede?” diye buyurdu. Gözlerinin ağrıdığı haber verince de gidip Ali'yi getirmelerini emretti. Onu alıp getirdiklerinde de Peygamber dua etti ve Hz. Ali'nin gözleri iyileşti. Öyle ki Hz. Ali bu konuda, “Artık ömrümün sonuna kadar göz ağrısına tutulmadım.” diye buyurmuştur.

Peygamber-i Ekrem *(Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun)* bayrağı Hz. Ali'nin eline verdi ve Hz. Ali ordusuyla birlikte harekete geçerek Merhab'ın karşısında yer aldı. Her ikisi de birbirine meydan okuyarak saldırıya geçtiler. Hz. Ali kahramanca Merhab'ı öldürdü, ardından Hendek'ten atlayarak Hayber kalesinin kapısını yerinden söktü. Kapıyı hendeğin üzerine koyarak ashabın geçmesini sağlayan bir köprü kıldı. Böylece Hayber kalesini feth etti. Kale feth edildikten sonra da sekiz kişi ne kadar çalıştıysa da o kale kapısını yerinden bile hareket ettiremedi.

Peygamberin (s.a.v) vasisi ve halifesi

Peygamber-i Ekrem Medine yakınlarında olan savaşlara Hz. Ali'yi *(Allah'ın selamı üzerine olsun)* götürür ve yerine riyaset düşkünü olmayan ve sadece namaz kıldıran (örneğin gözleri görmeyen Ümmü Mektum ve İbn-i Mes'ud gibi) birisini vekil olarak bırakırdı. Tebuk savaşında Peygamberin yolculuğu tam iki ay sürdü. İslam Peygamberi *(Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun)* İslam'ın merkezini tam iki ay boyunca yalnız bırakamazdı. Yolculuk uzun sürdüğünden İslam merkezini daha önce bıraktığı kimselerin eline bırakamazdı. Bu gazvede Peygamber-i Ekrem *(Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun)* Hz. Ali'yi Medine valisi olarak tayin etti. Münafıklar bunun üzerine şöyle dediler: “Amcası oğlundan bıktı, usandı.”

Hz. Ali de *(Allah'ın selamı üzerine olsun)* bunun üzerine savaş elbisesini giyerek Peygamber-i Ekrem'e *(Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun)* katıldı. Peygamber şöyle buyurdu: “Ey Ebu Talib'in oğlu sana ne oldu?” Hz. Ali, “Münafıklar senin amcan oğlundan bıkip usandığını söylediler” dedi. Bunun üzerine Sahih-i Buhari'de yer aldığı esasınca Peygamber-i Ekrem *(Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun)* ona şöyle buyurdu: “Sen, yanımdaki makamının Harun'un makamı gibi olmasına razı değil misin? Elbette şu farkla ki benden sonra Peygamber olmayacaktır.”

Kur'an ve Ali (a.s)

Tarihte yer alan bir takım olayların da gösterdiği gibi Peygamber-i Ekrem *(Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun)* sürekli olarak Müminlerin Emiri Hz. Ali'yi *(Allah'ın selamı üzerine olsun)* kendinden sonrası için ilahi mesajı tebliğ görevine hazırlıyordu. Biz Mealim'ul-Medreseteyn adlı kitapta bazı Ehl-i Sünnet kitaplarından (Örneğin Tabakat-i İbn-i Sa'd, Süneni İbn-i Mace, Müsned-i Ahmed b. Hanbel'den) naklettiğimiz gibi Peygamber-i Ekrem *(Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun)* ömrünün sonlarında Hz. Ali *(Allah'ın selamı üzerine olsun)* ile özel bir takım oturumlar düzenliyor, hususi görüşmelerde bulunuyordu. Hz. Ali *(Allah'ın selamı üzerine olsun)* Resulullah'ın kapısında duruyor ve, “Esselamu aleyk ya Resulullah” diye sesleniyordu. Eğer Peygamber selamının cevabını verirse içeri giriyordu, aksi takdirde geri dönüyordu. Bu oturumlarda Peygamber-i Ekrem *(Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun)*

¹ Tarih-i Taberi c. 2, s. 300

üzerine olsun) o zamana kadar kendisine vahiy olanları Ali'ye (Allah'ın selamı üzerine olsun) yazdırıyor ve Ali de harfiyen yazıyordu.

Peygamber-i Ekrem (Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun), Hz. Ali'ye (Allah'ın selamı üzerine olsun), “Yaz!” diye söyleyince, o da “unutmamdan mı korkuyorsun?” diye soruyordu. Peygamber-i Ekrem (Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun) ise şöyle buyurdu: “Allah’a senin unutmadan için dua ettim. Sen ortakların için yaz.” Hz. Ali (Allah'ın selamı üzerine olsun), “Ortaklarım kimlerdir?” diye sordu. O oturumlarda İmam Hasan ve İmam Hüseyin de hazır bulunuyordu. Peygamber-i Ekrem (Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun) şöyle buyurdu: “Bunlar için ve şunun (Hz. Hüseyin’e işaret ederek) evlatları için yaz.”

O dönemlerde kalmasını istedikleri mektupları bir deri üzerine yazıyorlardı. Hz. Ali de (Allah'ın selamı üzerine olsun) Kur'an'ı tabaklanmış deve derisinin üzerine yazıyordu. Bütün bu yazılanlar yetmiş arşın uzunluğundaydı. Adını da “camia” koymuştu. Peygamber-i Ekrem (Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun) kendisine vahiy edilenleri Hz. Ali'ye yazdırıyor, o da kendisine söylenenleri “Camia”ya yazıyordu.

Biz üç ciltlik el-Kur'an'ul-Kerim kitabında da söylediğimiz gibi vahiy iki türlü nazil oluyordu:

1- Kur'ani vahiy

3- Beyan ve açıklamaya dayalı vahiy.

Kur'ani vahiy bugün elimizde olan şu Kur'an'dır. Bir tek kelimesi bile eksilip çoğalmamış, ertelenip öne alınmamıştır. Kur'ani vahiyde nazil olan her ayetle birlikte Cebrail-i Emin o ayetin tefsirini de nazil buyuruyordu. Nitekim namazın rekatları ve zikirleri Kur'an'da yoktur.

Ama **“GÜNEŞİN BATIYA YÖNELMESİNDEN GECENİN KARARMA-SINA KADAR NAMAZ KIL.”** ayeti nazil olunca Cebrail bu beyan ve açıklamaya dayalı vahiyle, “Akşam namazı üç rekattır, zikirleri şu ve şudur.” diye bildirdi. Cebrail bu tefsiri de Allah tarafından beyan ediyordu.

Herhangi bir ayet nazil olduğunda Peygamber-i Ekrem vahiy katiplerini çağırıyor ve onlara nazil olan ayetleri tefsiriyle birlikte beyan ediyordu. Onlar da bu bildirileni deri, tahta, koyunun sırtı ve o asırda kağıt yerine kullanılan herhangi bir şeyin üzerine yazıyorlardı. Peygamber-i Ekrem'in ashabına yazdırdığı her sure, bu beyana dayalı vahiyle birlikte intikal ediyordu. Yani Peygamber zamanında bile Kur'an sürekli tefsirle birlikte olmuştur. Bu tefsir Peygamber-i Ekrem'in (Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun) mübarek iki dudağından dökülmüştür. O tefsirli Kur'an'da sonraki halifelerin siyaseti ile örtüşmeyen bir takım bilgiler de mevcuttu. Örneğin Kur'an'da geçen lanetli ağaç, Ümeyye oğullarıdır. İşte bu bilgi Ümeyye oğullarının hilafetiyle örtüşmüyordu. Kurani veya açıklamaya dayalı vahyin tümü Peygamberin evindeydi. Ashabın her biri de birtakım sureleri tefsiriyle veya tefsirsiz olarak kendi kendileri için yazmışlardır. Ashap arasındaki Mushaf ihtilafı da tefsir hakkında ortaya çıkan ihtilafı; Kur'an'ın kendisinde değil.

Peygamber-i Ekrem'in (Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun) rivayetlerinde Kureyş'in siyasetine karşı çıkan rivayetler de vardı. Örneğin Müsned-i Ahmed b. Hanbel ve Sünen-i İbn-i Mace'de şöyle yer almıştır: “Abdullah bin Amr bin As şöyle diyor: “Ben Peygamberden duyduğum her şeyi yazıyordum Kureyş bana engel olmak istedi. (Peygamberin de sıradan bir insan olduğunu, kiminden hoşlandığını ve kiminden hoşlanmadığını, sıradan şeyler de söylediğini ifade ederek

onun yazmasına mani olmak istiyorlardı.) Bunun üzerine durumu Peygamber'e ilettim, bana şöyle buyurdu: "Sen yazmaya devam et. Nefsim kudret elinde olan Allah'a and olsun ki ağızından hak dışında bir söz çıkmaz."

Gadir Felsefesi

Velhasıl Peygamber-i Ekrem'in *(Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun)* ashabının yanında bulunan hadislerin kontrolü mümkün değildi. Gadir ise Peygamber-i Ekrem'in *(Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun)* ashabı dışında olanların da duymasını istediği sözlerini söylemesi içindi. Tüm Müslümanların duyabileceği bir yer olmalıydı. Yoksa zaten Peygamber-i Ekrem *(Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun)* defalarca Ali'nin halifeliğinden söz etmiş, hatta on iki Ehl-i Beyt İmamı'nın isimlerini bile saymıştı. Biz bu konuda çeşitli makaleler de yazdık.

Dolayısıyla Hz. Ali'nin *(Allah'ın selamı üzerine olsun)* tayin olayı Medine'de ashabın kontrolünden çıkacak bir yerde beyan edilmeliydi. Bu yüzden Peygamber-i Ekrem *(Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun)* hayatının son yıllarında ilahi emir üzere gücü olan herkesin hacca gelmesini emretti. Peygamberle birlikte bulunan hacılar büyük bir dikkatle Peygamber-i Ekrem'in ne buyuracağını dört gözle bekliyorlardı. Burada toplanan hacıların 70.000 ila 140.000 kişi olduğu kayd edilmiştir. Bu sayı ihtilafı o zamanlar detaylı bir sayım imkanının olmayışından kaynaklanmaktaydı. Velhasıl orada toplananlar 70.000'den az değildi.

Arafat'ta Kur'ni olmayan vahiyle Peygamber'e Ali'yi insanlara önder olarak tanıtması vahy edildi. Peygamber-i Ekrem *(Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun)* Kur'ani olmayan bir vahiy geldiğinde önce bu vahyin beyanı için gerekli olan ortamı hazırlıyordu. Örneğin Kur'ani olmayan bir vahiyle Peygambere Zeynep binti Cahş'ın kocası Zeyd'den ayrılacağı ve de insanın evlatlığının boşadığı kadınla evlenemeyeceği inancını yıkmak için kendisinin Zeynep binti Cahş ile bizzat evlenmesi gerektiği bildirildi. Ardından Kur'ani vahiy nazil olarak şöyle buyurdu:

"ALLAH'IN NİMET VERDİĞİ VE SENİN DE NİMETLENDİRDİĞİN KİMSEYE: "EŞİNİ BIRAKMA, ALLAH'TAN SAKIN" DİYOR, ALLAH'IN AÇIĞA VURACAĞI ŞEYİ İÇİNDE SAKLIYORDUN. İNSANLARDAN ÇEKİNİYORDUN; OYSA ALLAH'TAN ÇEKİNMEN DAHA UYGUNDU. SONUNDA ZEYD EŞİYLE İLGİSİNİ KESTİĞİNDE ONU SENİNLE EVLENDİRDİK, Kİ EVLATLIKLARI EŞLERİYLE İLGİLERİNİ KESTİKLERİNDE ONLARLA EVLENMEK KONUSUNDA MÜMİNLERE BİR SORUMLULUK OLMADIĞI BİLİNSİN. ALLAH'IN BUYRUĞU YERİNE GELECEKTİR."¹

Hakeza Arafat'ta da Kur'ani olmayan vahiy ile Peygambere, Ali'yi Müslümanların önderi olarak tayin etmesi gerektiği bildirildi. Ama peygamber Arapların, "O da Arap şeyhleri gibi davrandı. Zira Arap şeyhleri de oğlu olduğunda oğlunu, olmadığında ise amcasının oğlunu halife tayin etmektedir." demesinden korkuyordu. Peygamber-i Ekrem *(Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun)*

¹ Ahzab Suresi 37. ayet

üzerine olsun) ve ashabı Cuhfe denilen yere vardılar. Orada Yemen, Şam ve Medine yolları birbirinde ayrılıyordu. Kur’ani vahiy ile peygambere şu ayet nazil oldu: “Ey Peygamber! Rabbinden sana indirilene tebliğ et, eğer bunu yapmazsan O’nun elçiliğini yapmamış olursun. Allah seni insanlardan korur. Doğrusu Allah kâfirlere yol göstermez.”¹

Peygamber-i Ekrem (Allah’ın selamı onun ve Ehl-i Beyt’inin üzerine olsun) hemen ashabın durmasını emretti ve kendisi de durakladı, oraya çadır kurdu. Öğlen namazını Cuhfe’de Gadir-i Hum’un yanında kıldırdı. Deve palanından minber gibi hazırlanmış bir platformun üzerine çıkarak şöyle buyurdu: “Ben müminlere kendi nefsinden daha evla değil miyim?” Onlar, “Evet” deyince de, Peygamber-i Ekrem (Allah’ın selamı onun ve Ehl-i Beyt’inin üzerine olsun) Ali’nin elinden tutup kaldırdı. Öyle ki iki yeneri düştü de koltuklarının altı gözüktü. Daha sonra şöyle buyurdu: “Ben kimin mevlası isem bu Ali de onun mevlasıdır. Allahım ona dost olana dost ol, ona düşman olana düşman ol, ona yardım edene yardım et ve onu yardımsız bırakanı da yardımsız bırak.”

Müsned-i Ahmed bin Hanbel ile Sünen-i İbn-i Mace’de yer aldığına göre Peygamber-i Ekrem (Allah’ın selamı onun ve Ehl-i Beyt’inin üzerine olsun) sonra da şöyle buyurdu: “Şüphesiz ben aranızda iki değerli şey bırakıyorum; bunlar Allah’ın kitabı ve itretim Ehl-i Beyt’imdir. Onlara sarılırsanız benden sonra asla sapmazsınız. Latif ve habir olan Allah da bana bildirdiği üzere bu ikisi (Kur’an ve Ehl-i Beyt) havuzda yanıma gelinceye kadar asla birbirinden ayrılmayacaktır.”

Peygamber-i Ekrem’in (Allah’ın selamı onun ve Ehl-i Beyt’inin üzerine olsun) resmi zamanlarda başına koyduğu bir sarığı vardı, sahab adlı siyah sarığını Hz. Ali’nin başına koydu ve adeta başına resmen taç koydu. Bunun üzerine Ömer bin Hattab bizzat müminlerin Emiri Hz. Ali’ye şöyle dedi: “Ne kadar güzel, ne kadar güzel! Sen benim ve her mümin ile mü’minenin velisi oldun.”

Camia veya Ali’nin Kur’an’ı

Peygamber-i Ekrem (Allah’ın selamı onun ve Ehl-i Beyt’inin üzerine olsun) Hz. Ali’yi kendisinden sonra mesajını tebliğ için hazırladı ve onu insanlara bir halife olarak tanıttı. Ama Peygamber-i Ekrem’in (Allah’ın selamı onun ve Ehl-i Beyt’inin üzerine olsun) bu arzusu yerine geldi mi? Kur’an’ın yazıldığı Camia kitabı, Ali’nin elindeydi. Peygamber-i Ekrem (Allah’ın selamı onun ve Ehl-i Beyt’inin üzerine olsun) Hz. Ali’ye gusül, kefen ve defin işlerinden kurtulduktan sonra evindeki Kur’an’ı bir araya toplamadan omuzundaki ridasını (uzun elbisesini) çıkarmamasını emretti. Hz. Ali (Allah’ın selamı üzerine olsun) Peygamber-i Ekrem’in (Allah’ın selamı onun ve Ehl-i Beyt’inin üzerine olsun) emri üzere hareket etti. Çarşamba günü sabah işe koyuldu ve Cuma gününe kadar Kur’an’ı bir araya topladı. Tahta, deri ve kemikler üzerine yazılı olan Kur’an’ı birbirine ilişti ve bütün Kur’an’ı böylece bir araya topladı. Bütün bunları bir torbaya koyarak Kanber ile birlikte Peygamberin mescidine götürdü ve insanlara hitaben şöyle buyurdu: “İşte bu Peygamberin evinde bulunan Kur’an’dır.”

Bu Kur’an’da halifelerin siyasetine karşı çıkan bilgiler mevcuttu ve bu yüzden, “bizim Kur’anımız var, ” diyorlardı. Gerçekten de ellerinde Kur’an vardı ama Cebrail’in getirdiği tefsirleri yoktu. Hz. Ali şöyle buyurdu: “O halde sizde bir daha bu Kur’an’ı göremezsiniz. Hz. Ali Kur’an ve Camia’yı İmam Hasan’a (Allah’ın selamı üzerine olsun) teslim etti ve ona şöyle buyurdu: “Senden sonra da Hüseyin’e teslim et.” Sonra da Hüseyin’e dönerek şöyle buyurdu: “Senden sonra da Ali bin Hüseyin’e teslim et.” Orada oturan Ali bin Hüseyin’e de şöyle buyurdu: “Senden sonra oğlun Muhammed Bakır’a teslim et ve O’na benim ve Peygamberin selamını ilet.”

Böylece de Hz. Ali’nin (Allah’ın selamı üzerine olsun) elinde olan emanetler daha sonra İmam Hasan’ın eline geçti. Ondandan İmam Hüseyin’in (Allah’ın selamı üzerine olsun) eline geçti. İmam Hüseyin Kerbala’ya doğru yola koyulunca bu emanetleri Ümmü Seleme’ye teslim etti ve şöyle buyurdu. “Bunu geri dönecek olan en büyük oğluma teslim et.”

¹ Maide Suresi 67. ayet

Bunun üzerine Ümmü Seleme onu İmam Zeyn'ül- Abidin'e *(Allah'ın selamı üzerine olsun)* teslim etti. İmam Zeyn'ül-Abidin ölüm döşeginde evlatlarını topladı ve tüm emanetlerini İmam Bakır'a *(Allah'ın selamı üzerine olsun)* teslim etti.

Tahir imamlar ashabına işte bu Camia ve tefsirli Kur'an'dan hadisler naklediyorlardı. Adanın birisi İma Sadık'a *(Allah'ın selamı üzerine olsun)*, "Sizin falan konu hakkındaki görüşünüz nedir?" (Ebu Hanife, "Benim görüşüm budur." dediği için soru soran şahıs da aynı üslupla İmam'a sormuştur.) İmam Sadık *(Allah'ın selamı üzerine olsun)* şöyle buyurdu: "Yazıklar olsun sana eğer biz görüşümüzce konuşacak olursak helak oluruz."

Bunlar bizim Müminlerin Emiri Hz. Ali'den, Peygamber-i Ekrem'den *(Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun)* ve Allah'tan ilham aldığımız bilgilerdir. İmamların Kur'an ve sahifeden bazı ashabına verdiği özel bilgiler "asl" denen küçük cüzlere yazılıyordu. Dolayısıyla "asl" denen cüzler bizzat imamlardan nakledilen bilgilerdir. Bu cüzler toplam olarak dört yüzü bulmuştur ve "usul-i erbaamie" (dört yüz cüz) diye adlandırılmıştır. O halde bizim sahip olduğumuz her şey İmamların Ali'den *(Allah'ın selamı üzerine olsun)* ve onun da nihayeten Allah ve Peygamberden aktardığı bilgilerdir. Şia'nın gerçek anlamı da işte budur.

Emir'el Müminin'in, Peygamber döneminde Makamı

Gulam Hasan Muharremi

Resul-i Ekrem'den (Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun) sonra tarih boyunca en çok taraftarı, dostu ve aşığı olan kimse, hiç şüphesiz müminlerin emiri Hz. Ali'den (Allah'ın selamı üzerine olsun) başkası değildir. Hatta bazıları onu sevmekte aşırılığa kaçmış ve onun uluhiyetine inanarak sapıklığa düşmüşlerdir. Diğer bazıları da ona düşmanlık etmiş ve bu sebeple helak olmuşlardır. Nitekim Resul-i Ekrem de (Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun) bir hadisinde bu konuya işaret ederek şöyle buyurmuştur: “Ey Ali senin hakkında iki grup helak olacaktır: Seni aşırı sevenler ve sana aşırı düşman olanlar.”¹

Biz işte bu makalede Hz. Ali'nin (Allah'ın selamı üzerine olsun) asr-ı saadette ve ashab arasındaki konumunu ele almaya çalışacağız.

Hz. Ali'nin (a.s) toplumsal konumu

Hz. Ali'nin (Allah'ın selamı üzerine olsun) toplumsal konumunu iki açıdan incelemek mümkündür: Birincisi Resul-i Ekrem'e (Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun) olan yakınlığı açısından, diğeri ise seçkin toplumsal konumunu oluşturan şahsi özellikleri açısından...

Peygamberin yakınları arasında Fatıma-i Zehra'dan (Allah'ın selamı üzerine olsun) sonra Resul-i Ekrem'e (Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun) en yakın şahıs hiç şüphesiz Müminlerin Emiri Hz. Ali idi. Hz. Ali (Allah'ın selamı üzerine olsun) Resul-i Ekrem'in (Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun) amcasını oğlu olmakla birlikte küçük yaştan itibaren onun evinde yaşıyor ve terbiyesi altında bulunuyordu.²

Resul-i Ekrem (Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun) hicret edinceye kadar da sürekli onun en yakın dostu ve fedakar bir eri olmuştur.

Bilahare Allah'ın emriyle Resul-i Ekrem'in (Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun) damadı olma şerefine nail oldu ve Resul-i Ekrem'in evlatlarının babası sayıldı. Resul-i Ekrem'in (Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun) soyu Hz. Ali (Allah'ın selamı üzerine olsun) vasıtasıyla devam etmiştir. Ayrıca Hz. Ali'nin (Allah'ın selamı üzerine olsun) kendisini diğer sahabilerden ayıran çok üstün sıfatları vardı. Nitekim Abkari'nin İbn-i Abbas'dan naklettiğine göre Hz. Ali'nin (Allah'ın selamı üzerine olsun) İslam ümmeti arasında kendisinden başka hiç kimsenin sahip olmadığı on sekizden fazla fazilet ve üstünlüğü vardı.³

İmam Sadık'dan (Allah'ın selamı üzerine olsun) Hz. Ali'nin (Allah'ın selamı üzerine olsun) özel sıfatları sorulduğunda şöyle buyurmuştur: Hz. Ali (Allah'ın selamı üzerine olsun) her şeyden önce Peygamberin yakınları arasında İslam'ı herkesten önce kabul etmekle üstünlük elde etti. Diğer insanlar arasında ise Resul-i Ekrem'e (Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun) yakınlığı ile yüceldi.⁴

İbn-i Şehraşub bu konuda şöyle diyor: “İslam ümmetinin de icma ettiği üzere en yüce faziletler şunlardır: “İslam'ı kabul etmede öncelik, Resul-i Ekrem (Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun) ile yakınlık, ilim, hicret, cihat, Allah yolunda infak, züht, takva ve Resul-i Ekrem'in (Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun) kendisinden hoşnutluğu... Bütün bu hususlarda Hz. Ali (Allah'ın selamı üzerine olsun) diğer insanlardan üstün ve yüce idi.”⁵

¹ İbn-i Ebil Hadid Şerh-u Nehc'il Belağa, dar-u İhya'il -Kütüb'il-Arabîyye, Mısır, c. 4, s. 105

² İbn-i Sa'd, Tabakat'il Kübra, dar-u Beyrut, c. 3, s. 23; Ebul Ferrec-i İsfahani, Mekatil'ut-Talibiyyin, Dar'ul-Kitab, Kum, s. 15

³ İbn-i Şehraşub, Menakıb-i Al-i Ebi Talib, intişarat-i Allame, Kum, c. 2, s. 3; el- Fezail-u Abkari kitabından naklen

⁴ a. g. e s. 2

⁵ a. g. e, s. 2

Ahmed bin Hanbel ise şöyle diyor: “Hz. Ali (Allah'ın selamı üzerine olsun) için nakledilen faziletler Resul-i Ekrem'in (Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun) ashabından hiç birisi hakkında nakledilmemiştir.”¹

Hz. Ali'nin (a.s) manevi konumu

Müminlerin emiri Hz. Ali'nin (Allah'ın selamı üzerine olsun) manevi konumu hakkında her şeyden çok hakkında inen ayetlere dikkat etmek gerekir. İbn-i Abbas bu konuda şöyle nakletmektedir: “Kur'an'da “**EY İMAN EDENLER**” diye başlayan ayetlerin tümünde Hz. Ali (Allah'ın selamı üzerine olsun) bu muhatapların seyyidi, efendisi ve emiri olmuştur. Resul-i Ekrem'in (Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun) ashabından Hz. Ali (Allah'ın selamı üzerine olsun) dışında tümü bir vesileyle Allah tarafından kınanmıştır. Allah-u Teala hiç bir konuda Hz. Ali'yi (Allah'ın selamı üzerine olsun) kınamamıştır. Allah'ın kitabında Ali (Allah'ın selamı üzerine olsun) hakkında nazil olan ayetler hiç kimse hakkında nazil olmamıştır. Kur'an'da üç yüz ayet Ali (Allah'ın selamı üzerine olsun) hakkında nazil olmuştur.”²

Hz. Ali (Allah'ın selamı üzerine olsun) hakkında nazil olan ayetlerden biri de hiç şüphesiz mübahale (karşılıklı lanetleşme) ayetidir. Allah-u Teala bu ayette Ali'yi (Allah'ın selamı üzerine olsun) Resul-i Ekrem'in (Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun) nefsi olarak tanıtmıştır. Nitekim Kenz'ul-Ummal, Vesilet'un-Necat ve el-Menakıb gibi bir çok Ehl-i Sünnet kaynaklarında Resul-i Ekrem'den (Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun) şu anlamda bir hadis nakledilmiştir: “Ali (Allah'ın selamı üzerine olsun) benim nefsimdir.”³

Hakeza Resul-i Ekrem (Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun) şöyle buyurmuştur: “Ali'yi sevmek iman ona buğz etmek ise nifaktır. Ali'yi sadece mümin sever ve Ali'ye sadece münafık düşmanlık eder.”⁴

Bu yüzden Resul-i Ekrem (Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun) zamanında münafıkların alametlerinden biri de Ali'ye (Allah'ın selamı üzerine olsun) olan kin ve buğzlarıydı. Abdullah bin Abbas, Ebu Zer-i Gaffari, Enes bin Malik, İmran bin Hasin, Ebu Said Hudri, Ümmü Seleme, Cabir bin Abdullah-i Ensari gibi sahabeler şöyle nakletmişlerdir: “Biz Resul-i Ekrem (Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun) zamanında münafıkları Ali bin Ebi Talib'e olan kin ve düşmanlıklarıyla tanıyorduk. Bu yüzden ona düşmanlık edenlerin naklettiği hadisleri kabul etme hususunda ihtiyat ediyor ve münafık olduklarından şüpheleniyorduk.”

Hz. Ali'nin (as.) askeri konumu

İslam'da askeri açıdan da hiç kimse müminlerin emiri Hz. Ali'nin (Allah'ın selamı üzerine olsun) makamına erişememiştir. İslam yolunda hiç kimse onun kadar kılıç sallamamıştır. Hz. Ali (Allah'ın selamı üzerine olsun) savaşlarda Resul-i Ekrem'in (Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun) en büyük desteği ve koruyucusu idi. Savaşlarda İslam bayrağını sürekli o taşırdı.⁵

Bedir savaşında müşriklerden yarısı onun eliyle öldürüldü. Uhud savaşında onun cesareti hakkında yer ve gökler arasında şu şiirin okunduğu duyuldu: “Ali'den başka yiğit ve Zülfikardan başka kılıç yoktur.”⁶

¹ Erbili, Keşf'ul-Gumme, s. 48

² İbn-i Hacer-i Haysemi, es-Sevaik'ul-Muhrika, s. 76

³ Mevla Ali el-Muttaki el-Hindi, Kenz'ul-Ummal, Haydarabat, c. 15, s. 125; Muhammed Mubin Mevlevi, Vesilet'un-Necat; Gulşeni Feyz-i Lekehmu, s. 69; Harezmi, el-Menakip s. 89

⁴ Sahih-i Müslim, c. 1, s. 61, Bab'ud-Delil ala enne hubbel ensar ve Ali minel iman ve buğzehum min alamatın nifak; Sahih-i Tirmizi c. 13, s. 177, Bab-u menakib-i Ali; Sünen-i İbn-i Mace, el-Bab'ul-Hadi Aşer min mukaddimetihî; Sünen-i Nesai, c. 3, s. 271, Bab-u Alamat'il-Mu'min, ve Bab-u alamat'il-Münafik min kitab'il-İman ve Şerayihî

⁵ İbn-i Sa'd, Et-Tabakat'il-Kübra, dar-u Beyrut, c. 3, s. 23-25

⁶ İbn-i Cevzi, Tezkiret'ul-Hevas, s. 32

Askeri problemleri sürekli Hz. Ali (Allah'ın selamı üzerine olsun) hallediyordu. Hendek savaşında Amr bin Abdud feryat edip şöyle diyordu: “Sizin inancınıza göre öldürülenleriniz cennete gitmektedir. O halde neden gelmiyorsunuz ki sizleri cennete göndereyim?”

Ortalıkta çıt ses duyulmuyordu. Amr bin Abdud'un şerrini Müslümanlardan def eden yegane kimse Hz. Ali (Allah'ın selamı üzerine olsun) idi. ¹ Hayber savaşında önceki komutan yenilgiye uğrayınca Resul-i Ekrem (Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun) savaş düğümünü Hz. Ali'nin (Allah'ın selamı üzerine olsun) eliyle çözdü ve şöyle buyurdu: “Yarın bayrağı Allah ve resulünün kendisini ve kendisinin de Allah ve Resulünü sevdiği kimseye vereceğim. O düşmana saldıracak ve savaş meydanlarından asla kaçmayacaktır.” ²

Hz. Ali'nin (Allah'ın selamı üzerine olsun) düşmanları bile onun kahramanlığını ve cesaretini itiraf ediyorlardı. Nitekim Amr bin Abdud'un kız kardeşi, kardeşinin Müminlerin Emiri Ali'nin (Allah'ın selamı üzerine olsun) eliyle öldürüldüğünü duyunca şöyle dedi:

“Eğer Amr'ın katili Ali'nin dışında biri olsaydı ebedi olarak ağlardım.

Kardeşimin katili eşsiz ve babası şehrin yegane şahsiyeti olan kimsedir.”

Nitekim Hz. Ali Muaviye'yi teke tek savaşa çağırınca Amr bin As, “Bu dediği çok insafli bir tekliftir aslında” dediğinde Muaviye şöyle dedi: “Bugüne kadar bana hile yapmadın, ama şimdi beni nasıl savaştığını bildiğin bir kimse ile savaşmaya davet ediyorsun. Yoksa benden sonra Şam'ın hakimi olmak mı istiyorsun?” ³

İbn-i Ebil Hadid Hz. Ali'nin (Allah'ın selamı üzerine olsun) cesareti hakkında şöyle demektedir: “Onun cesareti geçmiştekilerin cesaretini anmayı bizlere unutturdu ve gelecekteki cesaretli insanların adını zihinlerden silip süpürecektir. Onun savaştaki makamları herkesçe bilinmektedir. Kıyamete kadar da herkese örnek gösterilecektir. O asla hiç kimsenin karşısında kaçmayan ve hiç bir ordudan korkmayan cesur bir savaşçı idi. Savaştığı herkesi öldürdü, birine indirdiği bir darbeyi yeniden indirmeye ihtiyaç duymadı.” ⁴

Hz. Ali'nin (a.s) İlmi Konumu

Allah-u Teala Kur'an-ı Kerim'de alimlerin makamını yüce tutmuş ve şöyle buyurmuştur: “Ey iman edenler! Toplantılarda, size, “Yer açın” denince yer açın ki Allah da size genişlik versin; “Kalkın” denildiği zaman da hemen kalkın ki, Allah, içinizden iman etmiş olanları ve kendilerine ilim verilenleri derecelerle yükseltsin. Allah işlediklerinizden haber-dardır.” ⁵

Hakeza alimlerin makamını cahillerden üstün kılmış ve şöyle buyurmuştur: “Hiç bilen ile bilmeyenler bir olur mu?” ⁶

Resul-i Ekrem (Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun) Müslümanları ilim öğrenmeye teşvik etmiş ve şöyle buyurmuştur: “İlim Çin'de de olsa talep ediniz.”

İslam mektebinin ilk öğretmeni hiç şüphesiz Resul-i Ekrem (Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun) idi. Değerli sahabeler bu mektebin ilk öğrencileri sayılıyordu, ama Ali (Allah'ın selamı üzerine olsun) onlar arasında çok özel bir konuma sahipti. Bi'setin başlangıcından beri Resul-i Ekrem (Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun) ile birlikte olmuş, onun verdiği hükümleri duymuş, sorular sormuş ve Resul-i Ekrem (Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun) de kendisini vahiy nazil olduğunda mutlaka haberdar kılmıştır. Eğer gece vahiy nazil olsaydı Peygamber (Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun) sabah erkenden ona haber verirdi. Eğer gündüz vahiy nazil olsaydı gece olmadan ona bildirirdi. ⁷

¹ İbn-i Sa'd, Tabakat'il-Kübra, c. 2, s. 68

² İbn-i Sa'd, Tabakat'il-Kübra, c. 2, s. 110

³ a. g. e

⁴ a. g. e s. 20

⁵ Mücadele Suresi, 11. ayet

⁶ Zümer Suresi, 9. ayet

⁷ İbn-i Şehraşub, Menakib-i Al-i Ebi Talib, müessesesi-i intişarat-i Allame, Kum c. 2, s. 35

Nitekim bizzat müminlerin emiri Hz. Ali (Allah'ın selamı üzerine olsun) şöyle buyurmuştur: “Kur'an da nazil olan ayetlerin tümünün hangi konuda, nerede, gece mi veya gündüz mü, çölde mi veya dağda mı nazil olduğunu bilirim. Allah bana her şeyi anlayan bir akıl ve her şeyi soran bir dil ihsan etmiştir.”¹

Hz. Ali (Allah'ın selamı üzerine olsun) Resul-i Ekrem'in (Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun) huzurundan istifade etme noktasında oldukça istekliydi. Ayet nazil olup Resul-i Ekrem (Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun) ile gizlice konuşan herkesin sadaka vermesini emredince bu emirle amel eden yegane kimse Ali (Allah'ın selamı üzerine olsun) idi. Resul-i Ekrem (Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun) ile on defa gizlice konuştu ve on defa da sadaka verdi ta ki bu ayet sonradan nesh edildi.²

Bu yüzden Hz. Ali'yi (Allah'ın selamı üzerine olsun) Resul-i Ekrem (Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun) “ümmetin en üstünü” diye nitelendirmiştir.³

Hz. Ali (Allah'ın selamı üzerine olsun) Resul-i Ekrem'in (Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun), ilim kapısıydı.⁴

Resul-i Ekrem (Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun) vefat ettikten sonra her ne kadar Hz. Ali'nin (Allah'ın selamı üzerine olsun) hakkı gasp edildi ise de ilmi açıdan sürekli ondan istifade edilmiştir. Nitekim bizzat Ömer şöyle demiştir: “Ebul Hasan'ın (Hz. Ali'nin) olmadığı bir günde herhangi bir problem ile karşılaşmaktan Allah'a sığırım.”⁵

Hakeza Ömer şöyle demiştir: “Ali'nin (Allah'ın selamı üzerine olsun) mescitte olduğu bir zamanda başkasının fetva vermeye hakkı yoktur.”⁶

Hz. Ali'nin (a.s) siyasi konumu

Resul-i Ekrem'in (Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun) ashabı Hz. Ali'yi (Allah'ın selamı üzerine olsun), “Mevla, Emir'el-Müminin ve vasi” gibi lakaplarla çağırıyordu. Bu da Hz. Ali'nin (Allah'ın selamı üzerine olsun) toplum nezdindeki tartışmasız siyasi konumunu göstermekteydi.

Rivayet edildiği üzere Hz. Ali'nin (Allah'ın selamı üzerine olsun) Kufe mescidinde olduğu bir zamanda Ensar'dan bir grup yanına gelerek, “Esselamu aleyk ya mevlana” (Selam olsun sana ey efendimiz!) diyerek selam verdiler. Hz. Ali (Allah'ın selamı üzerine olsun) şöyle buyurdu: “Ben nasıl sizin mevlananız olabilirim? Oysa sizler de Arabın büyüklerisiniz” onlar şöyle dediler: “Biz Resul-i Ekrem'den (Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun) Gadir-i Hum günü şöyle dediğini işittik: “Ben kimin mevlasıysam Ali de onun mevlasıdır.”

Ravi şöyle diyor: “Bu grup oradan çıkıp gittiklerinde bende arkalarından gittim ve onlara kim olduklarını sordum. Onlar, içlerinde Eba Eyyüb el-Ensari'nin de olduğu Ensar'dan bir grup olduklarını ifade ettiler.”⁷

Ehl-i Sünnet alimleri yoluyla nakledilen rivayetlerde de yer aldığı üzere Resul-i Ekrem (Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun) ashabın büyüklerinden bir gruba Hz. Ali'ye (Allah'ın selamı üzerine olsun), “Emir'el-Müminin” sıfatıyla selam vermelerini emretmiştir.”⁸

İbn-i Ebil Hadid bu konuda şöyle diyor: “Şiiilerin inancına göre muhacir ve ensarın büyükleri Peygamber zamanında Ali'ye (Allah'ın selamı üzerine olsun), “Emir'el-Müminin” diye hitap ediyorlardı. Bu konu Ehl-i Sünnet muhaddislerinin rivayetlerinde de yer almıştır. Nitekim Resul-i Ek-

¹ a. g. e s. 43

² Tefsir-i Taberi, c. 28, s. 14-15

³ İbn-i Ebil Hadid, Şerh-u Nehc'il Belağa, c. 1, s. 18

⁴ Sünen-i Tirmizi, c. 13, s. 171; Kitab'ul-Menakib, bab-u menakib-i Ali bin Ebi Talib

⁵ İbn-i Ebil Hadid, Şerh-u Nehc'il-Belağa

⁶ a. g. e

⁷ Müsned-i Ahmed bin Hanbel, c. 5, s. 419

⁸ İbn-i Asakir, Tarih-i Dimeşk, tercüme, İma Ali, Beyrut baskısı, c. 2, s. 259

rem'in (Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun) Ali'ye (Allah'ın selamı üzerine olsun) "Müminlerin Emiri" diye hitap ettiği şu rivayette de göze çarpmaktadır: "Bu (Hz. Ali) müminlerin Ya'sub'u (reisi) ve abdest mahalleri (elleri, yüzleri ve ayakları) nurlu olanların önderidir."¹

Hz. Ali'nin (Allah'ın selamı üzerine olsun) "vasi" lakabı en çok bilinen lakaplarındadır. Resul-i Ekrem'den nakledilen çeşitli rivayetlerde yer alan "Ali benim vasim, vezirim (yardımcım), halifem, varisim, müminlerin benden sonraki velisidir." gibi tabirlerle onun vesayetini ve halifeliğini tüm Müslümanlara açık bir şekilde ilan etmiştir. Bunların en önemlisi de **"(ÖNCE) YAKIN**

AKRABALARINI UYAR" ayeti nazil olduğunda Resul-i Ekrem (Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun) tüm akrabalarını çağırması ve o toplantıda davetini kabul eden tek kimsenin Hz. Ali (Allah'ın selamı üzerine olsun) olmasıydı. Nitekim Resul-i Ekrem (Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun) de bunun üzerine şöyle buyurmuştur: "Ali benim kardeşim, vasim ve aranızdaki halifemdir; sözünü dinleyiniz ve itaat ediniz."²

Asr-ı Saadet'teki tüm sahabiler, tabiiler ve şairler Hz. Ali'yi bu lakab ile çağırıyordu. Bu konu Sakife veya Cemel savaşı ile ilgili söylenen şiirlerde açık bir şekilde göze çarpmaktadır.³ Bu lakabın siyasi boyutunun yanı sıra ferdi boyutu da vardı. Bu vesileyle muhaliflerin de duyarlı olmasını engellemiştir. Nitekim İbn-i Ebil Hadid bu konuda şöyle demektedir: "Hz. Ali (Allah'ın selamı üzerine olsun) Resul-i Ekrem'in (Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun) vefatından sonra da "vasi" olarak çağırılmıştır. Alimlerimiz de bu konuyu inkar etmemektedirler."⁴

¹ İbn-i Ebil Hadid, Şerh-u Nehc'il Belağa, Dar-u Kutüb'il-İlmiye, Mısır, c. 1, s. 12-13

² es-Siret'ul-Halebiyye, el-Mektebet'ul-İslamiyye, Beyrut, c. 1, s. 285

³ Zübeyr bin Bekkar, Ahbar'ul Muveffekiyyat, Bağdat baskısı, s. 574-575; İbn-i Ebi'l-Hadid, Şerh-u Nehc'il Belağa, Dar-u Kutub'il İlmiyye, Mısır, c. 1, s. 13; Tarih-i Ya'kubi, Menşurat-i Şerif Razi, Kum, c. 2, s. 128

⁴ İbn-i Ebil Hadid, Şerh-u Nehc'il Belağa, c. 1, s. 13

Bilginlerin Gözüyle İmam Ali (a.s)

Abdulmecid Nasiri

İlahi Peygamberlerden sonra belki de hiç kimse Hz. Ali (Allah'ın selamı üzerine olsun) kadar dünya bilginlerinin dikkatini kendine çekememiş, ilgi odağı haline gelememiştir. Hz. Ali (Allah'ın selamı üzerine olsun) Mekke'de dünyaya gelmiş; sınırları, zamanları, mekanları, dilleri, mezhepleri ve hatta dinleri açmış bir şahsiyettir. Bütün asırlarda derin düşünceli bilginler Hz. Ali'nin (Allah'ın selamı üzerine olsun) çok çeşitli boyutları ve üstünlükleri hakkında sayısız eserler kaleme almışlardır. Şii ve Sünni, hatta Hıristiyan düşünürleri örnek bir insan olarak Hz. Ali'nin (Allah'ın selamı üzerine olsun) şahsiyeti hakkında araştırmalarda bulunmuş, eserler kaleme almış ve kafa yormuştur. Bu yolla hakikat ve kemali arayan vicdanlarını bir nebze de olsa rahatlatmış, görevini yapmakla övünmüşlerdir.

Şüphesiz ki 21. yüzyıl insanı, Hz. Ali'yi (Allah'ın selamı üzerine olsun) tanımaya, insani ve ilahi faziletlerini örnek almaya altıncı asır insanından çok daha muhtaç durumdadır. Bugün de bilginler Hz. Ali'yi (Allah'ın selamı üzerine olsun) tanımak aşkıyla yanıp tutuşmakta, onun değerler okyanusundan faydalanmak için çırpınmaktalar.

Sonsuz Okyanus

Bütün bu çeşitli ve sınırsız araştırmalara rağmen açık söylemek gerekirse Hz. Ali'nin (Allah'ın selamı üzerine olsun) şahsiyeti yine de meçhul kalmış, daha fazla düşünme ve araştırmayı gerektirmektedir. Peygamber-i Ekrem de (Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun) Hz. Ali'nin (Allah'ın selamı üzerine olsun) sonsuz faziletlerini ve sınırsız kemellerini övmüş; alimler ve bilginler de uzun araştırmalarıyla bu gerçekleri itiraf etmişlerdir. Nitekim Lübnanlı bir araştırmacı, "Ali Mecme'ul-Fezail" (Hz. Ali bütün faziletlerin sahibidir) başlığı altında şöyle yazmaktadır. Dünya, Resul-i Ekrem'den (Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun) sonra Hz. Ali (Allah'ın selamı üzerine olsun) gibi sonsuz faziletleri ve ahlaki üstünlükleri kendinde toplayabilmiş birine şahit olmamıştır. Hz. Ali herkesten öne geçmiş, sonradan gelenleri bu konuda aciz bırakmıştır. Faziletleri sayılamayacak kadar çok, üstünlükleri sınırlandırılmayacak kadar yücedir. Resul-i Ekrem'in (Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun), Amr bin Abdud el-Amiri ile karşılaştığı gün, hakkında "Ali'nin (Allah'ın selamı üzerine olsun) Hendek günü Amr'a vurduğu darbe insan ve cinlerin ibadetine denktir." diye buyurduğu kimsenin faziletleri ve üstünlükleri nasıl sayılabilir ki?

İranlı bir araştırmacı da Hz. Ali'nin (Allah'ın selamı üzerine olsun) hayatı hakkında şöyle demiştir: "Biz müminlerin emiri Ali Bin Ebi Talib (Allah'ın selamı üzerine olsun) hakkında fazla bir bilgiye sahip olduğumuzu iddia ediyoruz. Hatta Hz. Ali'yi (Allah'ın selamı üzerine olsun) diğer imamlardan daha çok tanıdığımızı sanıyoruz. Oysa Hz. Ali'nin (Allah'ın selamı üzerine olsun) gerçek hayatı hakkında çok az bir bilgiye sahibiz. Hz. Ali'nin (Allah'ın selamı üzerine olsun) hayatı o kadar çok boyutlu ve geniş bir anlama sahiptir ki sabit ve tümel bir betimlemede bulunmak çok zordur. Hz. Ali'nin (Allah'ın selamı üzerine olsun) hakikati, teklik formatında çokluk ve çokluk formatında teklik hakikati olduğundan dağınık bilgilerde ortaya çıkışı, tecelli edişi mümkün değildir. Dolayısıyla oldukça geniş ve derin anlamda tüm hareketlerini, hasletlerini, sıfatlarını, hedeflerini, sözlerini ve davranışlarını etüt etmemiz gerekir. Neticede şimdiye kadar elde ettiğimiz bilgilerin Hz. Ali'nin (Allah'ın selamı üzerine olsun) sadece şahsiyetinin bir bölümünü kapsadığını ve bunun da eksik bir şekilde olduğunu rahatlıkla anlayabilir ve

ifade edebiliriz. Dolayısıyla onu tanıma noktasında henüz sadece bir kaç adım atabilmiş, bir kaç sokak yürüyebilmişiz demek daha doğrudur. ¹

Ayetullah Cafer Sübhani'de Furuğ-i Velayet adlı kitabında İmam Ali (Allah'ın selamı üzerine olsun) hakkında şöyle demektedir: Söylemem gerekir ki bu kitapta Hz. Ali'nin (a.s.) nurlu yüzünü hakkıyla gösterebilmiş değilim. Ama her ne kadar bu az değer ile zamanının Yusuf'unun bir tek saç telini bile elde edememiş olsa da, Yusuf'u alıcılar safına katılmış olduğuna inanıyorum. Ama ne yazık ki:

“İnsan arzu ettiği her şeye ulaşamaz.

Rüzgarlar bazen gemiyi istemedikleri yöne sürükler.” durur.”²

Hakeza Hıristiyan yazar Süleyman Kettani de bu dalda ödül alan ünlü “İmam Ali” adlı eserinde Müminlerin Emiri Hz. Ali'nin (Allah'ın selamı üzerine olsun) azameti karşısında şöyle demektedir: “Hz. Ali'nin (Allah'ın selamı üzerine olsun) büyük adı karşısında tevazu ile eğiliyorum, onun hakkında yaptığım yanlış değerlendirmeler için kendisinden özür diliyorum, çünkü onu bundan daha fazla yazmaya gücüm yetmedi. Zira dünyanın eşsiz dahisi olan bu büyük insanın ruhu sürekli uçmakta, ele geçmemektedir. Ben sadece onun sonsuz gülistanından sadece bir demet gül toplamaya çalıştım. Böylece o büyük insanın dergahından bağışlanmayı ve temiz niyetimin kabulünü ümit ediyorum. ³

Ehl-i Sünnet'in büyük alimlerinden ve Nehc'ul Belağa'nın şarihi olan (şerhini yazan) İbni-i Ebil Hadid Mutezili söz konusu eserinde İmam Ali'yi (Allah'ın selamı üzerine olsun) bütün “faziletlerin sahibi” ve “asrın yegane insanı” saymakta ve Nehc'ul Belağa'yı “kitapların efendisi” kabul etmektedir. Ardından bir çok Ehl-i Sünnet alimlerinin de İmam Ali'nin (Allah'ın selamı üzerine olsun) de diğer halifelerden üstün bildiğini nakletmektedir. ⁴

Okyanustan bir Damla

Bizim Hz. Ali (Allah'ın selamı üzerine olsun) hakkındaki bilgimiz her ne kadar sınırlı da olsa; hayatı, şahsiyeti, mücadelesi, düşünceleri ve inançları hakkında yazılan sayısız eserler okyanustan bir damla da olsa netice de o büyük insanın hayatından bizlere dersler sunmakta, faydalı bir kesit sunmaktadır. Bu yüzden bu konuda uzman olanlar sahip oldukları ilmi uzmanlıkları esasınca Hz. Ali'nin hayatının boyutlarından sadece birini ele almış ve incelemeye çalışmıştır.

Beşeri ilimler ve ilim tarihi hakkında araştırma yapan bilginler Hz. Ali'nin (Allah'ın selamı üzerine olsun) Arabistan yarımadasında o günkü koşullarda sahip olduğu derin ilmi karşısında şaşkınlığa düşmekte.

Feodal ve diktatör düzenlerin, özellikle de toplumsal adalet hususunda toplumda yarattığı zarar ve ziyanları detaylıca etüt eden araştırmacılar, Hz. Ali'nin (Allah'ın selamı üzerine olsun) çok çeşitli boyutlarda, toplumsal adaletin hakimiyeti için verdiği mücadele karşısında adeta parmak ısırarak, şaşırıp kalmaktalar. Ayrıca sadece bu değil; Hz. Ali'nin (Allah'ın selamı üzerine olsun) takvası, hutbeleri, idareciliği, terbiyesi, mustaz'af insanları himayesi, insan severliği, övülen cesareti, ilginç hükümleri, erişilmez imanı, sonsuz aşkı, hak ve hakikat savunuculuğu, tahammülü, sabrı, genişliği... de bilgin ve araştırmacıların dikkatini çekmiş, incelemelerine konu teşkil etmiştir. Şimdi de bazı uzmanların konu ile ilgili görüşlerini aktarmak istiyoruz.

Hz. Ali'nin (a.s) Adaleti

Şehid Murteza Mutahhari adaletin tanımını yaptıktan sonra şöyle demektedir: “Gerçekten de Hz. Ali (Allah'ın selamı üzerine olsun) adalet abidesi; rahmet, muhabbet ve ihsan örneği bir şahsiyet idi.”

¹ Resul Caferiyan, hayat-i fikri ve siyasi-i imaman-i Şia, c. 1, Tahran, Merkez-i çap ve neşr-i sazuman-i tebligat-İslami, 1369, s. 41

² Cafer Sübhani, Furuğ-i Velayet, intişarat-i sahife, 1368, s. 7-26

³ Süleyman Kettani, İmam Ali, intişarat-i burhan, s. 4, -62 Celalüddin Farisi'nin tercümesi

⁴ Murteza Mutahhari'nin Bist Gofar kitabından naklen

“Hıristiyan Core Cardak’ın da dediği gibi imam Ali (Allah’ın selamı üzerine olsun) adaletin kurbanı olmuş, adalet yolunda şehit olmuştur. Hz. Ali’nin (Allah’ın selamı üzerine olsun) adalet hususundaki tavizsizliği ve uzlaşmazlığı, adaletten zarar görenlerin fitne ve fesat çıkarmasına neden olmuştur. Bu adalet nasıl bir adaletti? Sadece ahlaki bir adalet miydi? Sıradan bir cemaat imamı veya hakimin sahip olduğu adalet miydi bu adalet? Öyle olsaydı bu tür bir adalet, insanın öldürülmesine neden olmazdı Hatta insanın daha fazla meşhur olmasına, sevilmesine ve saygın bir konuma gelmesine neden olmaktadır.

O halde bu adalet, toplumsal bir felsefe ve düşünce tarzıydı; İslami toplumsal adaletin bizzat kendisiydi. Hz. Ali (Allah’ın selamı üzerine olsun) sürekli islami toplumsal adaletin ve felsefenin de bunu gerektirdiğini söylüyordu. O sadece adil bir insan olmakla kalmamış, adaletin yılmaz bir savunucusu da olmuştu. O adaleti seven biriydi. Adil bir insan ile adaleti seven ve savunan bir insan arasında büyük bir fark vardır. Özgür insan ile özgürlükçü insan arasında da bu fark söz konusudur. Birisi özgürdür; yani şahsen özgür bir insandır. Diğeri ise özgürlükçü, yani toplumsal özgürlüğün savunucusudur. Özgürlük onun bir hedefi ve toplumsal idealidir. Hakeza adalet de böyledir. Birisi şahsen adil bir insandır, ama diğeri adalet taraftarıdır. Toplumsal adaletin savunucusudur. Hakeza salih ile ıslahatçı arasındaki fark da böyledir.”¹

Şehid Murtaza Mutahhari daha sonra Hz. Ali’nin (Allah’ın selamı üzerine olsun) adalete verdiği önem hakkında ise şöyle demektedir: “Hz. Ali (Allah’ın selamı üzerine olsun) toplumsal adalet hususunda uzlaşmaz ve tutucu bir yapıya sahipti. Hz. Ali (Allah’ın selamı üzerine olsun); hilafeti de toplumsal adalet bozulduğu ve insanların açlar ve toklar diye iki sınıfa ayrıldığı için kabullendiğini beyan etmiştir.”

Ehl-i Sünnet alimlerinden Abdulfettah Abdulkmaksud da “ İmam Ali” adlı değerli eserinde Hz. Ali’nin (Allah’ın selamı üzerine olsun) hilafeti sadece adaleti uygulamak için kabullendiğini söylemektedir. Bu adalet Osman’ın hilafeti döneminde büyük bir zarar görmüş ve bu yüzden de İslam toplumu çok çeşitli açılardan sayısız bozukluk ve kötülöklere düşer olmuştu. Ona göre Hz. Ali (Allah’ın selamı üzerine olsun) kendinden önceki bozuklukları ıslah etmek için hilafetin başına geçmiştir. Sadece adaleti ve hakkı sevdiği için idareciliği kabullenmek zorunda kalmıştır.”²

Core Cardak adlı Hıristiyan yazar da İmam Ali (Allah’ın selamı üzerine olsun) hakkında kaleme aldığı “el-İmam Ali, Savt’ul-Adalet’il insaniyye” adlı ünlü eserinde Hz. Ali’nin (Allah’ın selamı üzerine olsun) tüm amel ve sıfatlarının insanlık camiasını yüceltmek ve toplumda adaleti hakim kılmak yolunda karar kıldığını dile getirmekte ve onun adalet şehidi olduğunu ifade etmektedir. Hakeza Hz. Ali’nin (Allah’ın selamı üzerine olsun) adalet abidesi bir insan olduğunu beyan ettikten sonra bizzat Hz. Ali’nin (Allah’ın selamı üzerine olsun) şöyle buyurduğunu nakletmektedir: “Vallahi, karıncanın ağzındaki arpanın kabuğunu alarak Allah’a isyan etmem için bana yedi iklim ve bunun altındakiler verilse gene de kabul etmem. Benim nazarımda dünya, bir çekirgenin ağzıyla ısırıldığı yaprakdan daha değersizdir. Yok olacak nimetlere kanmak, baki olmayan lezzetlere aldanmak Ali’ye çok uzaktır.”

Core Cardak adlı Hıristiyan yazar ardından da şöyle demektedir:

“Hz. Ali (Allah’ın selamı üzerine olsun) diğeri insanlar gibi önce söyleyen, sonra amel eden birisi değildi. Hz. Ali’nin (Allah’ın selamı üzerine olsun) sözleri, her zaman bizzat onun amellerinden ve tabiatından dışarı sızan, kaynaklanan sözlerdi. Hz. Ali (Allah’ın selamı üzerine olsun) her zaman için hayatını mazlumlar ve mustaz’afar yolunda savaşıyor geçirdi. Dolayısıyla Hz. Ali’nin (Allah’ın selamı üzerine olsun) insanların en adili oluşunun şaşılacak bir tarafı yoktur. Ali’nin (Allah’ın selamı üzerine olsun) adalet severliği, insanlık ruhunu yücelten ve şereflendiren bir hazine olarak kendisine miras kalmıştı. Hz. Ali dost ve

¹ a. g. e

² Abdulfettah Abdulkmaksud İmam Ali, Mehdi Caferi’nin tercümesi c. 4, s. 33, Tahran, H. 1370

düşman, yakın ve uzak, akraba ve yabancı, özetle herkes hakkında adalet üzere davranıyor ve bizzat şöyle diyordu: “Dost ve düşman herkese adaletle davranın.”¹

Hz. Ali'nin (a.s) İslam Peygamberi ile eşsiz bağı

Tarihçilerin de kaydettiği üzere Hulefa-i Raşidin'den hiç birisi Hz. Ali (Allah'ın selamı üzerine olsun) kadar İslam Peygamberine (Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun) bu kadar yakın değildi. Nitekim Ehl-i Sünnet tarihçilerinden birisi şöyle diyor: Dört halife ve diğer ashab arasında hiç kimse Peygamber'e (Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun) soy açısından Hz. Ali (Allah'ın selamı üzerine olsun) kadar yakın olmamıştır.²

Başka bir Ehl-i Sünnet alimi de Hz. Ali'nin (Allah'ın selamı üzerine olsun) fazileti hususunda şöyle demektedir: Hz. Ali (Allah'ın selamı üzerine olsun) İslam Peygamberine (Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun) soy açısından insanların en yakını idi ve Resulullah'ın mevlası olduğu herkesin mevlası idi.”

Ardından da Peygamber-i Ekrem'in (Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun) şöyle buyurduğunu nakletmektedir: “Ey Ali sen bana oranla Harun'un Musa'ya oranı gibisin, ancak benden sonra Peygamber yoktur.”³

Hıristiyan yazar Süleyman Ketani bu konuda şöyle diyor: “Ey Ebu Talib'in oğlu senden özür dilemek gerekir. Zira senin İslam hareketindeki yerin, değirmen milinin değirmendeki taşındaki yeri gibidir.

Resulullah (Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun) ile birlikte kat ettiğin yollar da senin salih amellerini, metanetini ve yol dostluğunu göstermektedir.

Sen her zaman Peygamber'in (Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun) yanında oldun, ondan hiç ayrılmadın ve onu asla yalnız bırakmadın. Düşüncelerine, duygularına, hayatına, mücadelesine, kaderine ortak oldun. O inişli ve çıkışlı, tehlikeli ve sorumluluk dolu yolda bile onunla birlikte yürüdün.

Peygamber-i Ekrem (Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun) için ne güzel bir dost oldun! Peygamber-i Ekrem'in (Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun) sevincine ve dertlerine hep ortak oldun, kalpten sevdin, iki bedende tek ruh gibiydin. Onun yatağına yattığında aynı ruhu taşıyordun. Peygamber (Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun) can verdiğinde de senin kucağında can verdi. Senin kucağından Allah'ın rahmet kucağına geçti. Sen Peygamber'in (Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun) bir parçası olan kızının da eşiydin. Senin onunla var olan bağı, kalbin beden ile var olan bağı gibidir.⁴

Hz. Ali'nin (a.s) Fedakarlığı ve Cesareti

Savaşların büyük bir rol oynadığı Arabistan yarımadasında cesaret ve korkusuzluk, büyük bir üstünlük sebebi sayılan niteliklerdi. İnsanların geneli de bu sıfatlara sahip idi.

Hz. Ali (Allah'ın selamı üzerine olsun) sayısız fazilet ve üstünlüklerinin yanı sıra büyük bir cesarete de sahipti. Cesaret ve kahramanlık adeta etine ve kanına sızmıştı onun. Bu gerçeği hayatının bir çok diliminde görmek mümkündür. Düşmanları bile elinde olmadan onu övmüş ve “Allah'ın aslanı” diye adlandırmıştır.

Süleyman Ketani burada bakınız ne diyor: “Peygamber-i Ekrem'in (Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun) aldığı her kararı uygulamayı bir görev bildin. Çektiğin her kılıç ile düşmanların kanını döktün.”⁵

Hz. Ali'nin (Allah'ın selamı üzerine olsun) bu uzlaşmazlığı ve fedakarlığı sadece hakkı elde etmek, zulmü ortadan kaldırmak ve “kelimetullah” adını yüceltmek içindi. Hz. Ali bu konuda da şöyle bu-

¹ Core Cordak, El-İmam Ali c. 1 s, 87-90

² Ebu Muhammed Yafifi, Mirat'ul Cinan, s. 108- 109

³ Muvaffak b. Ahmed Harezmi, el-Menekib, s. 133

⁴ Süleyman Kettani, İma Ali s. 62-64

⁵ a. g. e

yurmaktadır: “Zelil ve aşağılık bir hale düşen kimse benim nezdimde hakkını (zalimden) alıncaya dek aziz ve üstündür. Güçlü-kuvvetli olan kimse benim nezdimde (mazluma ait bir) hakkı ondan alıncaya dek güçsüz ve zayıftı.”

Hakeza şöyle buyurmuştur: “Allah’a yemin olsun ki ölüme gitmeme veya ölümün bana gelip çatmasına aldırış bile etmem.”¹

Hz. Ali’nin (Allah’ın selamı üzerine olsun) savaş meydanlarında da eşsiz bir kahraman, şahadet aşığı bir er ve cesur bir savaşçı olduğu herkesin bildiği bir gerçektir. Bunu bizzat düşmanları da itiraf etmişlerdir.

Birbiriyle görünürde çelişkili niteliklere sahip olan bu kahraman ve cesur insan, bütün bu niteliklerinde de herkesten önde ve hepsine de örnek konumda bulunmaktadır.

Lübnanlı Mesihî yazar bu konuda şöyle diyor: Hz. Ali sadece savaş meydanlarında değil, tüm meydanların kahramanıydı. Gönül sefası, vicdan temizliği, büyüleyici ve çekici beyan tarzı, gerçek insanlığı, iman heyecanı, derin huzuru, mazlumların yardımına koşuşu, her yerde ve her zaman hakka teslim oluşu ve daha bir çok insani yücelikleri tek kelimeyle eşsizdi. Bütün bu meydanların hepsinde de o rakipsiz bir kahramandı.”²

Meşhur materyalist Dr. Şibli Şemil ise İslam peygamberinden (Allah’ın selamı onun ve Ehl-i Beyt’inin üzerine olsun) sonra Hz. Ali’nin (Allah’ın selamı üzerine olsun) eşsiz bir insan olduğunu beyan ederek şöyle demiştir: “Ali dünya büyüklerinin en büyüğüdür. Ne geçmişte, ne şimdi, ne doğuda ve ne de batıda hiç kimse onun bir benzerini asla görmemiştir.”³

Fransız düşünürlerinden Baron Karadifu ise Hz. Ali (Allah’ın selamı üzerine olsun) hakkında şöyle demektedir: “Ali toplumsal olayların bir ürünü değildir. Aksine o toplumsal olayları yaratan bir insandır. Amelleri onun fikir, duygu ve hayallerinin ürünüdür. Ali (Allah’ın selamı üzerine olsun) kahraman olmakla birlikte çok merhametli bir insandı. Ali elindeki bütün imkanlara rağmen asla dünyaya itina etmemiş, hakikat yolunda canını vermekten çekinmemiştir. Oldukça derin ve kökleri bilinmez bir ruha sahipti. Her yerde ilahi korku içinde yaşıyordu.”⁴

Ali’nin (a.s) Velayeti

Hz. Ali (Allah’ın selamı üzerine olsun) hakkında inceleme yapan bir çok araştırmacı insan peygamber-i Ekrem’in (Allah’ın selamı onun ve Ehl-i Beyt’inin üzerine olsun) veda haccından sonra Gadir-i Hum’da onu halife ve vasi tayin ettiğini açıkça dile getirmiş ve Hz. Ali’nin (Allah’ın selamı üzerine olsun) diğer halifelere oranla daha üstün faziletlere ve liyakate sahip olduğunu ifade etmiştir. Bilginlerin de itiraf ettiği üzere Hz. Ali (Allah’ın selamı üzerine olsun) Peygamberin gerçek halifesi olup kendisinden sonra hak ve İslam bayrağını göklerde dalgalandırmış ve gelecek kuşaklara taşımıştır. Bir Sünnî olan Mısırlı meşhur yazar bu konuda şöyle diyor: “Hz. Ali’nin (Allah’ın selamı üzerine olsun) hareketlerini düşündüğümde ve onun sorunlar karşısındaki direncini müşahede ettiğimde onun gerçekten de bütün bu ahlaki, fazilet ve yüceliklere sahip olduğunu taktik etmekteyim. Hz. Ali (Allah’ın selamı üzerine olsun) gerçekte de insanları aydınlığa ve doğru yola götürecek üstün bir kabiliyete ve liyakate sahipti. Eğer imkan bulabilseydi bütün bir insanlığı gerçek mutluluk ve huzura kavuşturacak aydınlık sahillere çıkaracaktı. Nitekim her yeri fitne ve fesadın kuşattığı bir zamanda insanlar Hz. Ali’ye (Allah’ın selamı üzerine olsun) koşmuş ve büyük bir arzuyla ona biat etmişlerdir.”⁵

İbn-I Ebi’l Hadid Mutezili de İmam Ali’nin (Allah’ın selamı üzerine olsun) eşsiz fesahat ve belağatini beyan etmenin yanı sıra cesareti hususunda da şunları söylemektedir: “İmam Ali (Allah’ın selamı üzerine olsun) Kahramanlar ve cesur insanlar nezdinde terbiye olmuş bir insan değildi. Zira Mekke halkı

¹ a. g. e

² Pertov-i suhen adlı haftalık dergiden naklen, 1379, Kasım ayı Kum, müessesesi-i Amuzişi ve pejuhişi-i İmam Humeyni,

³ Core Cordak, İmam Ali Sevt’ul-Adalet’il İnsaniyye, Ali ve hukuk’ul insan, c. 1, 1970, s. 87-90

⁴ Pertov-i suhen adlı haftalık dergiden naklen.

⁵ Taha Hüseyin, Ali ve ferzendaniş, Muhammed Ali Şirazi’nin tercümesi Tahran, Gencine, H. Ş 1367, s. 21

ticaretle uğraşıyordu ve asla savaş ehli değildi. Hz. Ali (Allah'ın selamı üzerine olsun) yeryüzündeki insanların en cesuruydu. Nitekim Halil bin Ahmed'e, "Ali mi daha cesurdu, yoksa Unbe ve Bitam mı?" diye sorduklarında şöyle cevap vermiştir: "Unbe ve Bitam'ı sıradan insanlarla mukayese etmek gerekir, Ali ise insan üstü bir şahsiyetti."

Hz Ali (Allah'ın selamı üzerine olsun) sahip olduğu bütün bu üstünlüklerle diğer ashap ve halifelerden çok daha yüce bir konuma sahipti. Ama buna rağmen siyasi oyunlar ve feodal düşünceler esasınca Hz. Ali'nin (Allah'ın selamı üzerine olsun) hakkını gasb ederek insanlığı bu faziletler kaynağından mahrum bıraktılar. Allame Muhammed Hüseyin Tabatabai Şia'nın tanıtımın yaparken şöyle diyor: "Şia çoğunluğun karşısında yer alan ve kaynağı kitap ile sünnet olan mukaddes İslam dininin temel ilkeleri hususunda ihtilafa düşen bir azınlık değildir. Hakeza Şia siyasi bir takım sebepler, kabileci bağnazlıklar, milli düşünceler, intikam alma içgüdüğü, yabancıların oyunları ve benzeri sebeplerden dolayı Müslümanlardan ayrılıp İslami vahdeti bozan bir oluşumun adı da değildir. Aksine Şia sürekli Kur'an ve sünneti savunmuş ve Müslümanları birlik ve beraberliğe davet etmiştir."¹

Hz. Ali'nin (Allah'ın selamı üzerine olsun) Peygamber-i Ekrem (Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun) ve ashab arasındaki yüce konumu da gerçek hilafetin sahibi olduğunu göstermektedir. Ayrıca Peygamber-i Ekrem'in vefatından sonra ortaya çıkan olaylar da açık bir şekilde bunu teyit etmektedir. Nitekim Ehl-i Sünnet'in meşhur müfessirlerinden olan İmam Fahr-u Razi de Peygamber-i Ekrem'den (Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun) sonra Hz. Ali'nin (Allah'ın selamı üzerine olsun) insanların en üstünü olduğunu kabul etmekte ve şöyle demektedir: "İslam ümmetinin ittifak ettiği üzere insanların en yücesi Resul-i Ekrem'dir. Bu da Hz. Ali'nin (Allah'ın selamı üzerine olsun) diğer insanlardan daha üstün olduğunu ifade etmektedir. Zira mübahale ayetinde Allah-u Teala Hz. Ali'yi (Allah'ın selamı üzerine olsun) Peygamber-i Ekrem'in (Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun) bizzat camı ve nefsi saymıştır."²

Bir çok alim ve bilginler de Gadir-i Hum hadisini incelemiş, hakkında çeşitli bağımsız eserler yazmışlardır. Hilafet ve vesayetin Ali'nin (Allah'ın selamı üzerine olsun) hakkını olduğunu açık bir şekilde beyan etmişlerdir. Zira Peygamber (Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun) Gadir-i Hum olayında açık bir dille Ali'yi (Allah'ın selamı üzerine olsun) kendi yerine halife olarak seçmiş, Müslümanlara tanıtmış ve şöyle buyurmuştur: "Ben kimin mevlası ise Ali de onun mevlasıdır." Peygamber (Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun) Hz. Ali'ye muhalefet edenlerin hakikatte kendisine muhalefet ettiğini ve ona biat edenlerin de kendisine biat ettiğini ilan etmiştir. Allame Emini de El-Gadir adlı kitabında bu hadisi çeşitli fırkaların alim ve muhaddislerinden mütevatir olarak nakletmiştir. Ondan önce ve sonra da bir çok alimler ve bilginler bu hadisin mütevatir olduğunu araştırmalarıyla isbat etmişlerdir.

Ali'nin (a.s) Kelamı

Hz. Ali (Allah'ın selamı üzerine olsun) fesahat ve belağat dalında da eşsiz ve yüce bir makama sahipti. Öyle ki Ehl-i Sünnet alimlerinden birisi Nehc'ul Belağ'a'yı "kitapların efendisi" ve "sözlerin büyüğü" diye tanıtmıştır. Hz. Ali'nin sözleri; ilmi, felsefi, irfani, fıkhi, siyasi, tarihi ve tefsiri sözler olmakla birlikte göze çarpan fesahat ve belağatın sebebiyle bir çok şair ve edebiyatçıların dikkatini çekmiş, ilgi odağı haline gelmiştir. Zaten bu yüzden beşinci asrın ünlü edibi merhum Seyyid Razi de telif ettiği Hz. Ali'nin (Allah'ın selamı üzerine olsun) sözlerinden oluşan eserini "Nehc'ul Belağ'a" (Belağat yolu) diye adlandırmıştır.

¹ Muhammed Hüseyin Tabatabai, Şia der İslam, Dr. Seyyid Hüseyin Nasr'ın önsözüyle, Tahran, dar'ul-Kütüb'il İslamiyye, HŞ, 1351, s. 4-5

² Seyr-i Der Nehc'ul-Belağ'a dan naklen, Murtaza Mutahhari, Kum, dar'ut-Tebliğ'il İslami, H. Ş. 1357

Meşhur İslam tarihçilerinden birisi Müminlerin Emiri Hz. Ali'nin *(Allah'ın selamı üzerine olsun)* sözleri hakkında şöyle demektedir: Hz. Ali'nin *(Allah'ın selamı üzerine olsun)* çeşitli yerlerde beyan ettiği hutbelerinden 480 küsurunu insanlar ezberlemiştir. Oysa Hz. Ali bu hutbeleri hiç bir ön hazırlığı olmaksızın, yazmaksızın ve düşünmeksizin beyan etmiştir. İnsanlar da bu hutbeleri olduğu gibi ezberliyor ve amel ediyorlardı.”

Bu meşhur tarihçi kendisinden yüzyıl önce Seyyid Razi'nin telif ettiği Nehc'ul Belağa hakkında ise şöyle demektedir: “Seyyid Razi özellikle edip olduğundan ve Ali'nin *(Allah'ın selamı üzerine olsun)* insani yüceliklerine aşık bulunduğundan dolayı sadece fesahat ve belagat açısından zirveye ulaşmış sözlerini bir araya toplamıştır. Zaten bu yüzden de kitabını “Nehc'ul Belağa” diye adlandırmıştır.”

Hz. Ali *(Allah'ın selamı üzerine olsun)*, Peygamber-i Ekrem'den *(Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun)* sonra sözleri önemsenen ve büyük bir titizlikle ezberlenen yegane insandı. İbn-i Ebil Hadid yazarlık konusunda bir deyim haline gelen ve H. 2. asrın başlarında yaşayan Abdulhamit Katip'ten Hz. Ali'nin *(Allah'ın selamı üzerine olsun)* yetmiş hutbesini ezberlediğini, ondan sonra da zihninin açıldığını nakletmektedir.

Hakeza Arapların büyük edebiyat ustası olan Abdurrahim bin Nebate de şöyle demektedir: “düşünsel ve estetik anlamda edebi zevkimi Ali'den *(Allah'ın selamı üzerine olsun)* aldım.”

Daha sonra da İbn-i Ebil Hadid'in “Şerh-u Nehc'il Belağa” kitabının önsözünden şöyle nakletmektedir: “Hz. Ali'nin *(Allah'ın selamı üzerine olsun)* sözlerinden yüz bölüm ezberledim; bu ömrümün sonuna kadar benim için büyük ve bitmeyen bir hazine oldu.”

Edebiyat dahilerinden olan, H. 3. asırda yaşayan, “el-Beyan ve't-Tebyin” adlı kitabı Arapların meşhur dört kitabından biri sayılan meşhur hatip ve edib Cahiz ise defalarca Hz. Ali'nin *(Allah'ın selamı üzerine olsun)* sözlerinden övgü ile bahsetmiş ve şöyle demiştir: “Kınanmış olan fazla ve gereksiz konuşma (gevezelik), sadece gereksiz konuşmaları ifade etmektedir; faydalı sözleri değil. Nitekim Hz. Ali bin Ebi Talib ve Abdullah bin Abbas da çok konuşmuş, sayısız açıklamalarda bulunmuştur.”

Cahiz aynı eserinin birinci cildinin 83. sayfasında Hz. Ali'den *(Allah'ın selamı üzerine olsun)*, “Herkesin değeri övdüğü şeyledir.” sözünü naklettikten sonra bu cümleyi bir sayfa dolusu övmekte ve şöyle demektedir: “Bütün kitabımızda bu cümleden başka bir şey olmasaydı yine yeterliydi. Sözlerin en güzeli; azlığı, insanı çokluğundan müstağni kılan, tüm manası lafzında gizlenmeyen, aksine açık ve görünür olan sözdür. Adeta Allah-u Teala sahibinin takvası ve temiz niyetiyle uyumlu olarak bu cümleye celal elbisesini ve hikmetli nur perdesini giydirmiştir.”

Başka bir yerde ise Sa'saa bin Suhan'dan bahsederken şöyle demektedir: “Bu şahsın güzel hatip olduğunu en büyük delili ise Hz. Ali'nin *(Allah'ın selamı üzerine olsun)* bazen oturup ondan konuşmasını istemesidir.”

Seyyid Razi de Hz. Ali'nin *(Allah'ın selamı üzerine olsun)* sözlerini överek şöyle demektedir: “Hz. Ali *(Allah'ın selamı üzerine olsun)* fesahat ve belagatın kaynağı, kökleri ve temelidir. Belagat ondan vücuda gelmiş, ilkeleri ondan alınmıştır. Tüm konuşmacılar onu takip etmiş, vaaz edenler ondan yardım almıştır. Buna rağmen hiç kimse ona erişememiş, hep geri kalmıştır. Zira onun sözlerinde ilahi bilginin bir nişanesi ve nebevi sözlerin bir kokusu vardır.”

H. 7. asrın alimlerinden olan İbn-i Ebil Hadid de usta bir edib ve şair olduğu halde Hz. Ali'nin *(Allah'ın selamı üzerine olsun)* sözlerine aşık olmuş ve defalarca bunu eserlerinde dile getirmiştir. Örneğin Şerh'inin önsözünde şöyle demektedir: “Şüphesiz ki Hz. Ali'nin *(Allah'ın selamı üzerine olsun)* sözleri Allah'ın sözlerinin altında, yaratıkların sözünün üstündedir. Bütün hatip ve yazarlar ondan istifade etmiştir. İnsanların bir araya getirdiği, ancak Hz. Ali'nin *(Allah'ın selamı üzerine olsun)* sözlerinin

sadece onda birini, hatta yirmide birini ifade eden bu şaheser sözler, diğer ashaptan hiç biri hakkında nakledilmemiştir. Cahiz gibi usta edebiyatçılar bile eserlerinde Hz. Ali'yi övmüş, fesahat ve belagatı karşısındaki şaşkınlığını dile getirmiştir.”¹

İbn-i Ebil Hadid başka bir yerde Hz. Ali'nin *(Allah'ın selamı üzerine olsun)* mektuplarından birini şerh ederken de şöyle demektedir: “Sözdeki fesahate bir bak, nasıl da yularını eline vermiş, kendisini sahibine teslim etmiştir. Kelimelerin ilginç düzenine bir bak, birbiri ardınca gelmekte, sahibinin iradesine göre hareket etmektedir. Adeta hiç bir zahmet olmaksızın yerden kaynaklı kaynak sular gibi coşmaktadır. Sübhanallah! Mekke gibi bir şehirde bir Arap genci büyüyor, hiç bir filozofla karşılaşmadığı halde Eflatun ve Aristo gibilerine ders verecek kadar güzel hikmet dolu sözler beyan ediyor; pratik hikmet ehliyle görüşmediği halde Sokrat gibilerine adeta taş çıkartıyor.”²

Mısır eski müftüsü Şeyh Muhammed Abduh da Nehc'ül Belağa'nın Kur'an-ı Kerim ve Peygamberin sözlerinden sonra sözlerin en yücesi olduğu hususunda tüm Arapların ittifak ettiği beyan etmiştir. “Emir'ül Beyan” (Sözlerin efendisi) diye adlandırılan ve Mısır'da adına düzenlenen bir panelde “Hz. Ali'den sonra ikinci edib” diye nitelendirilen Şekib Erselun kızgın bir halde kürsüye çıkarak şöyle demişti: “Ben nerede Ali bin Ebi Talib nerede? Ben Hz. Ali'nin ayakkabı bağı bile olamam.”³

Murtaza Mutahhari “Seyr-i der Nehc'ül Belağa” adlı değerli eserinde Hz. Ali'nin *(Allah'ın selamı üzerine olsun)* yüce sözleri hakkında şöyle demektedir: “Hz. Ali'nin *(Allah'ın selamı üzerine olsun)* sözleri eskiden beri iki ayrıcalığa sahip olmuş ve bu iki ayrıcalıkla bilinir olmuştur: Birincisi fesahat ve belagat; ikincisi ise birden fazla boyutlu olmak. Bu iki ayrıcalık tek başına Hz. Ali'nin *(Allah'ın selamı üzerine olsun)* sözlerine büyük bir değer katmıştır. Bu iki ayrıcalık Hz. Ali'nin *(Allah'ın selamı üzerine olsun)* sözlerini bir çok farklı alanlara da çekmiş, ama bununla birlikte her yerde de fesahat ve belagatını korumasını bilmiştir. Hz. Ali'nin *(Allah'ın selamı üzerine olsun)* bu sözleri bir mucize gibi değerlendirilmiş; Allah'ın sözlerinin altında insanların sözlerinin üstünde kabul görmüştür.”

Muhammed Rıza Hekimi de Hz. Ali'nin mucizemsi sözleri hakkında çok derin araştırmalarda bulunmuş ve en iyi metodun bu sözler karşısında sükut etmek olduğunu beyan etmiştir. Nitekim bir yerde şöyle demiştir: “Eğer dostlarım ısrarı olmasaydı Hz. Ali'nin o mucizemsi, edebi, yüce ve büyüleyici sözleri karşısında sükut eder, hiç bir şey söylemezdim.”

Hz. Ali'nin (a.s) Ahlak ve Takvası

İmam Ali'nin *(Allah'ın selamı üzerine olsun)* çeşitli zamanlarda ve hayatının farklı aşamalarında sergilediği güzel ahlak ve takvası diğer üstünlüklerinden daha çok ilgi odağı haline gelmiş ve insanlar tarafından taktirle karşılanmıştır. Hz. Ali işe siyasi açıdan bir İslam eri olarak atılmış ve sonunda İslam dünyasının tartışmasız büyük bir hakimi haline gelmiştir. Bütün bu aşamalarda ve hayatın zikzaklı yollarında güzel ahlak sergilemiş, yüksek bir takva örneği olmuştur. Dünyaya ulaştığı ve siyasi açıdan en yüce makamlara eriştiği halde onun züht ve takva abidesi hayatında en küçük bir değişim olmamış ve bu yüzden de insanlar tarafından “müttakilerin efendisi” olarak adlandırılmıştır. Bu yüzden, kendi takipçilerini ve yardımcılarını da hep takvalı insanlar arasından seçmiş ve sürekli zahit insanlarla çalışmıştır.

¹ İbn-i Ebil Hadid, Şerh-u Nehc'ül Belağa, c. 1, s. 4, Kum, kitapخانه-i Necefi-i Mer'aşi H. K. 1404

² a. g. e

³ Mutahhari'nin Seyr-i der Nehc'ül Belağa adlı kitabından naklen,

Hemam bin Şureyh gibi takvalı bir insan ilahi aşk dolu bir kalp ve ruhla Hz. Ali'den (Allah'ın selamı üzerine olsun) muttakilerin niteliklerini sorduğunda Hz. Ali (Allah'ın selamı üzerine olsun) önce cevap vermek istemiyor. Zira onun bu sözleri duymaya tahammül edemeyeceğini biliyor. Bu yüzden Hz. Ali muttakilerin niteliğini kısaca beyan ettiyse de Hemam bununla yetinmedi, aksine şevk ateşi daha da bir alevlendi. Israr edip and içirince de Hz. Ali konuşmaya başlıyor ve bu açıklamalarında muttakilerin yüzden fazla niteliğini beyan ediyor. Hz. Ali (Allah'ın selamı üzerine olsun) açıklamasını sürdürdükçe Hemam'ın kalp atışları sıklaşıyor, dalgalı ruhu daha da bir dalgalanıyordu. Adeta kafesini kırıp çıkmak isteyen bir kuşu andırıyordu. Aniden topluluk arasında yüksek bir sesle feryat etti. Etraftakiler yanına koşup baktıklarında onun cansız bedeniyle karşı karşıya kaldılar.

Müminlerin Emiri Hz. Ali (Allah'ın selamı üzerine olsun) bunun üzerine şöyle buyurdu: “İşte ben de bundan korkuyordum, ne kadar ilginç! Güzel öğüt hazır kalpleri ne kadar derinden etkilemektedir!

Bu olay Hz. Ali'nin (Allah'ın selamı üzerine olsun) büyüleyici sözlerinin etkisinden de öte, züht ve nefis itminanından kaynaklanmıştı. Zira Hz. Ali'nin sözleri de amel ve düşüncelerinin bir parçasıydı. “Söz kalpten çıkınca kalplere oturur!” derler ya! Hemam bin Şureyh de Hz. Ali'nin (Allah'ın selamı üzerine olsun) sözlerini işitmek için gerekli olan kalp temizliğine, takvaya ve zühde sahip biriydi.

Üstat Şehit Mutahhari bu konuda şöyle diyor:

“Takva Nehc'ul Belağa'da en fazla kullanılan kelimelerden biridir. Nehc'ul Belağa gibi takva esasına dayalı kitaplar oldukça azdır. Nehc'ul Belağa'da hiç bir anlam ve kavrama takva kadar özen gösterilmemiştir.”¹

Başka bir kaynakta ise Peygamber-i Ekrem'in (Allah'ın selamı onun ve Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun) vefatından sonra yavaş yavaş vücuda gelen ve İslam camiasını saran kötülükler hakkında şu açıklamada bulunmuştur: “Müminlerin emiri Hz. Ali (Allah'ın selamı üzerine olsun) işte böyle bir toplumda takva gibi asil değerlere önem veriyordu. Bütün hutbe ve mektuplarında takvanın izleri görülmekte, insanları takvaya davet etmiş bulunmaktadır. Sürekli ilahi farzlara riayet etmeyi ve günahlardan kaçınmayı öğütlemiş ve bazen günah işlemenin yüce himmetler ve özgür ruhlarla çeliştiğini ifade etmiştir. Hatta özgürlük ve yüce himmetli olmanın insanı kötülüklerden ve alçaklıklardan koruyacağını söylemiştir.”²

“İmam Ali, Savt'ul adalet'il-İnsaniyye” adlı kitapta Hz. Ali'nin (Allah'ın selamı üzerine olsun) eşsiz takva ve güzel ahlakından örnekler verilmiş ve şöyle denilmiştir: “Günün birinde birisi Ömer bin Hattab'a giderek Hz. Ali'yi (Allah'ın selamı üzerine olsun) şikayet etti. Ömer o zamanlar Müslümanların halifesi makamındaydı. Ömer ikisini de çağırarak Hz. Ali'ye (Allah'ın selamı üzerine olsun) döndü ve, “ey Ebel Hasan, düşmanın yanında yer al.” dedi. Hz. Ali (Allah'ın selamı üzerine olsun) bundan rahatsız oldu. Ömer, “Ey Ali, düşmanın yanında yer aldığından rahatsız mısınız?” Hz. Ali (Allah'ın selamı üzerine olsun) şöyle buyurdu: “Hayır ben aramızda eşitliği gözetmediğine kızdım. Zira bana künyem ile hitap ettin ve bu vesile ile saygıda bulundun, ama ona künyesi ile hitap etmedin”³

Yazar daha sonra da şu tarihi rivayeti nakletmektedir: “Hz. Ali (Allah'ın selamı üzerine olsun) bineğine binmiş bir halde şehirden ayrılınca bir grup da yaya olarak onunla birlikte hareket ediyordu. Bunun üzerine Hz. Ali, “Bir ihtiyacınız mı var” diye sordu. Onlar, “Hayır biz emirlerimize böyle davranırız.” deyince de Hz. Ali şöyle buyurdu: “geri dönünüz, zira süvarilerin yanında yaya yürümek süvariler için bir fesat ve yürüyenler için zilletir.”⁴

¹ Mutahhari'nin Seyr-i der Nehc'ul Belağa adlı kitabından naklen,

² Fal-Name-i marifet, 9. Yıl 5. Sayı, H. Ş 1379, Kum

³ Corc Cordak, a. g. e

⁴ Muhammed Hüseyin Tabatabai, Amuzuş-i din, c. 1, s. 123, Kum

El-Mizan tefsirinin sahibi Muhammed Hüseyin Tabatabai bu hususta şöyle diyor: “Hz. Ali *(Allah'ın selamı üzerine olsun)* hilafeti zamanında hiç bir koruyucusu ve muhafızı olmaksızın insanları kabul ediyor, tek başına yaya olarak yol yürüyor, sokak ve pazarları denetliyor, insanları takvaya davet ediyor, iyiliği emrediyor, kötülükten sakındırıyor, muhtaç insanlara yardımda bulunuyordu.”¹

İmam Humeyni (r.a) de bir çok münasebetlerde Hz. Ali'nin *(Allah'ın selamı üzerine olsun)* seçkin ve uyulması gereken özelliklerini beyan etmiş; takvasını, sade hayatını ve fakirlerle dostluğunu tüm Müslümanlara ve özellikle de İslami yöneticilere hatırlatmış ve şöyle demiştir: “Bütün bu söylenenler Hz. Ali'nin o sonsuz yücelikler okyanusunun sadece bir bölümüdür. Hz. Ali'nin *(Allah'ın selamı üzerine olsun)* takvası ve sade hayatı sadece sözden ibaret değildir. Hz. Ali'de vücuda gelen bütün üstünlükler gibi bu kemalleri de, onun amel ve sözleriyle gerçek anlamına kavuşmuştur. Bu yüzden bazı yazarlar Hz. Ali'nin *(Allah'ın selamı üzerine olsun)* sade hayatını onun sözleri ışığında yorumlamış ve takvasını çeşitli davranışları ışığında tefsir etmişlerdir.”²

Son söz

Elbette şunu da söylemek gerekir ki bir çok bilginler ve görüş sahipleri daha çok Hz. Ali hakkında susmayı tercih etmiş, kendisini Hz. Ali *(Allah'ın selamı üzerine olsun)* hakkında konuşmaya layık görmemiş, o yüce makamdan sadece özür dilemekle yetinmiş ve bu konuda bir tek söz söylemeyeceklerini açıklamışlardır.

¹ a. g. e

² İmam Humeyni, *sahife-i nur*, c. 1-4, Tahran, İntişarat-i vezaret-i ferhenk, H. Ş. 1370